

MLADIKA

Št. 4 1988

Poština plačana v gotovini
Skupina III/70 - mesečnik
maj 1988

Spedizione in abb. postale
Gr. III/70 - Periodico mensile
maggio 1988

■ L. 3000 ■

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

67

I 117 986 1988

999430057,4

COBISS

MLADIKA 4

IZHAJA DESETEKRAT V LETU
LETO XXXII.

KAZALO

Nove preizkušnje	45
Martina Legiša:	
O človeku, ki je učil ljubiti	46
Mogoče ne veste, da...	47
Pod črto	48
Pogovor s fotografom	
Vlastjo Simončičem	50
Lojze Breznik:	
Dnevnik 1941-1943 (19)	53
Antena	54
Jelka Cvelbar:	
Nepotrebne dileme	59
Tomaž Simčič:	
Zanimiv zgodovinski simpozij v Ljubljani	60
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Listnica uprave; Za smeh	
Prilogi: RAST 43-88, pripravlja uredniški odbor mladih.	
Pavle Merkù: Svetniki v sloven- skem imenoslovju (str. 13-16)	

Zunanja oprema:
Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
telefon 040/768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
3.000 lir. Celoletna naročnina za Ita-
lijo 22.000 lir; nakazati na poštni te-
koči račun 14470348 — Mladika -
Trst. Letna naročnina za Jugoslavi-
jo 10.000 din. Druge države 29.000
lir (ali enakovreden znesek v tuji va-
luti), po letalski pošti 39.000 lir.

Tisk in fotostavek:
»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14
tel. 040/772151

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

ZAKAJ NISEM VOLIL JANEZA STANOVNIKA V PREDSEDSTVO SRS

Janeza Stanovnika nisem volil v pred-
sedstvo Socialistične republike Sloveni-
je zato, ker bi na tistem mestu, katero s
svojo reprezentančnostjo nekako simbo-
lizira narodno ime, rad videl sedeti člove-
ka, ki je karakter, po slovensko značaj.

Janez Stanovnik je šel v partizane kot
krščanski socialist (Edvard Kocbek se je
bil njegovega pristopa h Krščansko socia-
lističnemu klubu ZARJA posebno razve-
selil, češ da so tako krščanski socialisti,
ki so bili v glavnem kulturniki, dobili tudi
spodobnega politika). Toda v dolenski
partizanski republiki je Stanovnik kaj kma-
lu zavrgel svoje krščanstvo, pustil Kocbe-
ka in se oportunistično preselil v Partijo.
Partija ga je za to nagradila, najprej z me-
stom tajnika Edvarda Kardelja, potem pa
z vrsto odgovornih mest v tujini: zvesto-
ba brez madeža!

Tega ne pišem iz kakšnega odpora do
Janeza Stanovnika, ki mi utegne biti s
svojimi izjemnimi brki in izjemnim tempe-
ramentom celo simpatičen, priznavam mu
politično sposobnost in, če smem verjeti
TV, tudi precejšnjo mero slovenske zave-
sti.

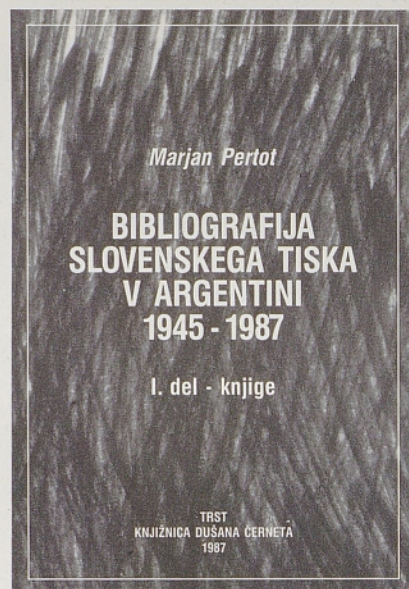
Samo za to gre, da na Slovenskem ne
bomo pripisovali kakšnega veličinskega
profila ljudem, ki ga dejansko nimajo.

Janez Stanovnik se je odpovedal svo-
jemu krščanstvu v času, ko so bili
krščanski socialisti, ki se svojemu nazo-
ru niso hoteli odpovedati, ne samo osum-
ljeni in odrinjeni, ampak mnogi tudi likvi-
dirani. To se je zgodilo celo kakšnemu
partizanskemu komandantu, ki je hotel
ostati kristjan. Naj omenim samo en pri-
mer iz Dobrniča pri Trebnjem. Da ne bom
niti govoril o tem, kaj je UDBA počenjala
s krščanskimi socialisti, ki so hoteli ostati
zvesti svojemu krščanstvu, v prvih povoj-
nih letih...

Namesto takšne zvestobe je Janez
Stanovnik izbral kariero. Zame pa je zve-

stoba iznad vsakršne kariere, in sicer zve-
stoba ne samo narodu, če si Slovenec,
ampak veri, če si kristjan.

Zato Janeza Stanovnika nisem volil.
B. Ž.

POZDRAV

Buenos Aires, 20. marca 1988.

Članice in člani društva ZEDINJENA
SLOVENIJA, ki je proslavila 40-letnico
svojega obstoja, pošiljajo s svojega 41.
rednega občnega zbora vam in preko vas
vašim bralcem, demokratičnim Sloven-
cem v svobodnem svetu, iskrene poz-
drave.

Želimo vam veliko uspehov pri vašem
delu in prizadevanju za utrditev slovenst-
va. Naj vsemogočni blagoslovja vaše
delo.

Prav lepo pozdravljamo.

ZEDINJENA SLOVENIJA

Emil Cof
Tajnik

Lojze Rezelj
Predsednik

SLIKA NA PLATNICI:

Tako je cvetelo naše otroštvo (foto
Vlastja).

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Mari-
jan Kravos, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklaveč, Franc Mljač,
Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Peter Rustja, Ester
Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal (likovna oprema)
in Ivan Žerjal. Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Nove preizkušnje

Pred upravnimi volitvami v Italiji

Brez prave volje in zagona so se začele priprave na nove volitve, na katerih bomo najbrž zabeležili še manj ideološke napetosti kot v preteklosti, pač pa več polemike, ki jo spremlja vsak boj za oblast, pa čeprav bomo obnavljali samo upravne organe. V javnosti že davno ni več tistega pričakovanja, ki spremlja dogodke, od katerih si smemo pričakovati sprememb. To nezanemljeno je opaziti tudi pri slovenskih volilcih. Na pasivnost javnega mnenja so vse politične stranke pripravljene in glavna naloga volilne kampanije je prav v tem, da v volilcih spet zbudi zavest idejne in politične pripadnosti, ki je v zadnjih desetih in več letih močno izgubila na privlačnosti. Volitve zavest za kratek čas obnovijo in volilci povečini volijo tako, kot prvič. Samo majhen del na volitvah resnično izbira, novost pa volitve predstavljajo za mlade volilce, za tiste, ki prvič izražajo svojo politično in socialno izbiro.

Priliv teh novih volilcev pa že dolgo ni več tak, da bi lahko odločilno vplival na volitve. Spremembe so skoro neznatne, izkoristijo pa jih skoraj vedno samo socialisti, ki takoj vpijejo, kako veliko zmago so dosegli in si s tem dajejo zagona, da lahko več zahtevajo zase v vsedržavni vladi. Komunisti so še naprej v defenzivi in nič ne kaže, da bi lahko kdo preokrenil težnje k počasnemu upadanju.

Krščanski demokraciji nihče ne more ogroziti položaja najmočnejše stranke v državi in deželi, male stranke pa se krčevito borijo za ohranitev in preživetje: igrajo gotovo nekakšno posredovalno vlogo med KD in socialisti, ki so se znali okoristiti s politično konjunkturo, ki jih je postavila na vrh oblasti ob bok s KD. Delitev oblasti in skrajni boj za vsak položaj in vsako ugledno mesto in stolček je socialiste nagradil, da si pomalem izboljšujejo položaj v težnji, da bi spodrinili komuniste z drugega mesta za KD.

Kot spremljevalci našega, slovenskega političnega dogajanja, pa moramo seveda spregovoriti predvsem o političnem položaju tudi s slovenskih vidikov v skrbi za slovensko skupnost, zlasti še za tisti del te skupnosti, ki ima za svojo stranko Slovensko skupnost z veliko začetnico. Priznati moramo, da smo bili zadnje čase priča nekoliko zaskrbljujočemu malodušju, ki je zajelo vse slovenske kroge ne glede na politično pripadnost. To je nekakšna vdanost v položaj, ki je bolj malo obetaven spričo naše majhnosti, razcepljenosti, demografskega upadanja in neperspektivnosti ter skoro neznatni moralni pomoči iz domovine. To vdanost povzroča po drugi strani tudi zavest, ki jo potrjujejo javne izjave, da nobena politična sila v Italiji ni pripravljena umazati si rok s priznanjem zaščitnega zakona, od katerega si marsikdo preveč obeta. To so simptomi utrujenosti naše tradicionalne politike.

Slovenski socialisti, so bili ogorčeni zaradi nedoslednosti svojega osrednjega in krajevnega vodstva stranke in so najprej hoteli kar razpustiti svojo komisijo, potem pa so presenetljivo naglo preboleli krizo. Ustavili so se po dokaj površno opravljenem izpraševanju vesti.

Komunisti se lahko ponašajo samo s predložitvijo predloga zaščitnega zakona, vendar pa jih blokira večina, ki jim gotovo ne bo dala, da si bodo ustvarili posebne adute. Toliko bolj zato mora to malodušje premagati Slovenska skupnost, ki ima že v svojem samem obstoju razloge, da ne popusti in da najde tiste rezervne sile, s katerimi bo prebrodila vse težave in premagala vse negotovosti za potrditev svoje vloge na manjšinskem področju kot pečat prisotnosti manjšine. Te vloge sicer nihče ne osporava, čeprav je jasno, da bi ji nekateri hoteli odvzeti ugled, ki si ga je pridobila v teh desetletjih in jo preprosto izbrisati s politične pozornice.

dalje na naslednji strani ■

O človeku, ki je učil ljubiti

Martina Legiša

Z nervoznimi koraki se je približala pisalni mizi. Vnovič je sedla na stol in odprla debelo knjigo z rdečimi platnicami. Kje je že obtičala? Saj, saj, menda na strani 54, kjer je tista peklenska shema o kroženju zračnih tokov. Kdaj jo bo sploh razumela! Odvraten ji je bil pogled na zemeljsko poloblo z vodoravnimi in navpičnimi čačkami. Odvratna je bila knjiga in odvratno je bilo vse, kar je zadevalo to snov.

V hipu je vstala in prislonila razburjeno čelo k šipi, da je začutila pomirjajoči val svežine. Oči pa so begale od zimske pokrajine do svežnja fotokopij, izpod katerega je štrlel rob belega lista. Ne, ne in ne, je trmasto vztrajala. Že včeraj sem rekla, da ne. Rob belega lista pa je postajal večji, postal je nepopisan list. In zdaj je natanko vedela, da bo tudi tokrat razum klonil pred tisto silo, ki ji ni dopuščala miru, ki ji je kratila čas in svobodo.

»Spet ena tvojih žalostnih štorij o starih,« bo pripomnila Ester. »Zakaj ne pišeš raje kaj vesele-

ga, kaj svežega, manj morečega? Tako pa greniš življenje sebi in drugim.«

Veš, Ester, moj namen ni greniti in če vidiš v mojih straneh samo zagrenjenost, me ne moreš razumeti. Moj namen tudi ni poustvarjati folkloro, Desete brate in Tantadruje, čeprav se ne zavedamo, da živijo ob nas in da ne pripadajo le neki idilični preteklosti. Moj namen je drugačen, a razlagala ti ga ne bom. Če hočeš, ga odkrij sama. Potem boš morda razumela, zakaj so prav žalostne zgodbe o starih sila, ki se preliva v črke in da te sile ne moreš usmerjati, ker je močnejša od tebe. Občasna in minljiva pride in gre in enkrat ponikne za vselej.

Zato ni mogla izbirati prostora in časa, ljudi in usod. Vse to je bilo dano, je živelo ob njej, se je staralo pred njenimi očmi in umiralo. Ona pa je rasla, vedno bolj čutila svojo mladost, neizživete energije in otroško razigranost. Včasih jo je zaradi teh neskladij celo oplazil občutek krivde, ker se ji je zdela nepravilna želja, da bi se izkri-

Nove preizkušnje

Slovenska skupnost je s svojo doslednostjo trn v peti marsikomu, saj predstavlja glasno vest za marsikoga, ki si je v politiki koval sebične strankarske koristi, namesto da bi skrbel za celotno skupnost. Če bi izginila Slovenska skupnost, bi si vse druge stranke oddahnile! Zakaj? Ne zato, ker bi bili lakomni za slovenske glasove, ker jih ni toliko da bi se kdo lahko z njimi močnejše okoristil. Tudi ne zato, ker bi SSK predstavljala v kakršnemkoli organu posebno številčno moč. Pač pa bi bili vsi veseli, da bi SSK izginila, ker bi s tem zmanjkal neposredni slovenski sogovornik, »neudobna« priča političnih dogovorov, ki bi jih ob odsotnosti Slovenske skupnosti sklepali brez problemov v okviru običajnih mešetarjenj med strankami. S to zavestjo mora Slovenska skupnost na volitve, v boj za vsak slovenski glas, da bo lahko krepke-

je branila interese vseh Slovencev v Italiji. SSK si tudi zasluži vse zaupanje slovenskih volilcev, čeprav še tako malo zaupajo v politiko.

SSK ni stranka, v kateri bi si politični delavci kovali visoke kariere in osvajali položaje v državi. To so ljudje, ki so zavestno izbrali pot, po kateri bodo kot manjšinci, in torej že zaradi tega na slabšem, skrbeli za rojake, da bi zaživel lepše, dostojnejše in mirnejše življenje. To so od prvega deželnega nastopa Slovenske skupnosti razumeli tudi številni slovenski volilci, razkropljeni po vsej deželi, ki so naši stranki zaupali svoj glas zato, da bi s tem potrdili sami sebe in svoje desetletja zatrito slovenstvo. Z nobenim glasom, oddanim drugim strankam, bi ta slovenska prisotnost ne bila izpričana. Že v tem predstavlja prisotnost Slovenske skupnosti zgodovinski dogodek, dejstvo, ki mora živeti naprej tudi s potrjeno prisotnostjo slovenskega zastopnika v deželnem svetu.

čala, prevpila mrtvilo okrog sebe, napolnila prostor z življenjem. In življenje je lepo, nepopisno lepo, le osvoboditi se je treba utesnjujočih spominov. Osvobajanje pomeni pozabo. Pozabiti pa je najtežje...

»Vode, dajte mi vode!« je zaklicalo iz preteklosti. Zadrgetala je, ko jo je Tilka prosila, naj prestopi tistih nekaj stopnic. S strahom je pritisnila na kljuko. Vrata so se odprla in vanjo se je iz kota ob steni usmerilo dvoje mrtvih oči. Koza-rec se je dotaknil razpokanih ustnic, a te so se stisnile v obrambo.

»Kako, nisi žejen?« se je začudila.

»Ne!« je rekel z odločnim glasom.

»Pa saj si klical.«

»Ne, nisem klical, nikogar nisem klical.«

Po licu ji je zdrknilo nekaj vlažnega in bolečega. Skoraj ni mogla verjeti, da je legla še dodatna senca na um, ki so ga že v mladosti zaznamovale posledice meningitisa. Gledala je, kako se je izsušila krpanovska postava, kako je postal brezizrazen pogled, ker ni več ločil svetlobe od teme, kako je bil ta človek drugačen od tistega, ki ji je nekdaj odkrival življenje. Da, služil je življenju. Življenje pa se je do njega izkazalo krivičen sodnik, ki dobro kaznuje in hudo plačuje. S trpljenjem mu je povrnilo usluge in te usluge so bile največje, kar jih premore človek. Bile so ljubezen. Ljubezen do samotnih peščenih stez, belih kraških zidov, zapuščenih vrzel, mogočnih hrastov in drobnih travnih bilk. A to je bilo prej, veliko prej, ko je še nosila pšenične lase spletene v kito, povezano s pikapoloničastim trakom...

»Ma-ti-ja, greva k ptičjemu ko-ri-tu?« so skakljale rumene žabe v rdečih škorenjčkih.

»In kaj poreče mama?« se je popraskal za ušesom.

»Saj ne bo vedela, saj ji ne bova povedala,« se je ozrla nazaj, kot bi se hotela prepričati, da ju nihče ne vidi. »Daaaj,« ga je pogledala pro-se-če in po kratkem dodala: »Samo glej, da ji ne boš ti kaj rekel.«

»Jaaaz?« je glasno zategnil.

»Pssst,« je dvignila kazalec na usta, »da naju kdo ne sliši.«

In že so se njegovi orjaški koraki spuščali po strmini v dolino.

»Čakaj, čakaj,« je capljajoče drobila za njim.

»Kaj pa se tako mečkaš-aš-aš?« ji je odgovarjal njegov odmev.

Ko ga je dohitela, je slonel na skali, ki so jo poraščali lišaji. Pogled je upiral v bližnje vejevje.

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je na seznamu dohodkovnih prijav, ki je izo-bešen v palači Madama v Rimu, najbogatejši senator (več kot dve in pol milijardi dohodkov) Guido Rossi, izvoljen na listi Komunistične partije Italije...
- da ima slovenska Cerkev trenutno sedem stal-nih diakonov, med katerimi je tudi bivši parti-jec...
- da je knjiga Vinka Ošlaka o Medžugorju, ki jo je avtor napisal v esperantu, izšla v samizda-tu v litvanščini...
- da ima celjska Mohorjeva družba v načrtu — ob stoletnici pisateljevega rojstva — izdajo Bernanosovega romana Pod satanovim son-cem...
- da je v rimski kongregaciji, ki jo vodi kardinal Ratzinger, v preiskavi okoli sto Marijinih pri-kazovanj na raznih koncih sveta...
- da po Zagrebu že nekaj mesecev krožijo go-vorice o samomorilski sekti »Črna vrtnica«, ka-tere člani, črno oblečeni najstniki, naj bi bili častilci satana...
- da je bila na Veliki petek v ljubljanski Union-ski dvorani premiera filma »Na sredi mojih dni« s tematiko iz Medžugorja, da je v njem odli-čno odigrala svojo vlogo igralka Milena Zupan-čič, da je podjetje Vesna film ta film prodalo že v 36 držav in že pripravilo 70 kopij za pred-vajanje v Združenih državah...
- da stanovanja raznih imenitnih revolucionar-jev po Ljubljani krasijo dragocena likovna in etnografska dela, ki so jih dobili takoj po voj-ni in za katera so napisali reverz, da jih preje-majo v začasno uporabo, a mnogih reverzov ni več, niti v kopiji...
- da je na Opčinah prišlo do ustanovitve slo-venskega mladinskega krožka MAGNET s pri-bližno tridesetimi člani...
- da je danes na svetu okoli šeststo visokošol-skih zavodov, ki so nazorsko usmerjeni po ka-toliškem pogledu na svet...
- da so nekateri slovenski zdomski klubi v za-hodni Evropi tako dobro organizirani, da van-je radi zahajajo tudi Srbi in da je zato v njih marsikdaj pogovorni jezik srbohrvaščina...

»Glej,« ji je pokazal s prstom.
Skremžila je obrazek v izraz nerazumevanja.
»Tam, tam,« je še bolj iztegnil roko v prejšnjo smer.

»Gnezdo...« je zavpila in se zavrtela od veselja.

»In tisto, kar visi s hrasta?« se je ozrla proti drevesu, ki ga je opletalo srobotje.

»Čuk, a ne vidiš, da je topol?« jo je poučil.

»Ja, ampak tisto, kar visi?«

»Zorze se je obesil.«

»In kdo je Zorze?«

Umolknil je. Zdaj res ni mogel zadovoljiti njene neizčrpane radovednosti.

»Mamo bova vprašala,« mu je priskočila na pomoč.

»Ne, ne, mama ne ve.«

»Kdo pa ve?«

»Janez.«

»In če tudi Janez ne ve?«

»Janez ve, gotovo ve.«

Pod nogami je zašumelo listje. Začela sta se vzpenjati po pašnastih krajcih zemlje. Kako čuden je bil ta kraj, skoraj začaran v pravljico! Koreninaste stopnice, ki jih je v stoletjih izdolbla človeška noga. Od časa izglodani črvivi čoki. Visokorastoči razvejani hrasti kot bi jih upodobil slikar naivec. Divja narava, praproti in lišaji. In nad vsem tem zimsko nebo s pomladno jasnino. Svet, ustvarjen za vile, čarovnice, palčke in skrate. In

za njiju, za starca z otroškim srcem in za otroka z življenjem v očeh.

»Ooooo,« je onemela, »koliko listja! Saj ptički sploh ne morejo piti.«

»Odstraniva ga!« jo je potolažil in z rogovila-sto vejo začel grebsti po okrogli jamici, ki sta jo oblikovala skupaj zrasla hrasta. Ptičje korito je bilo skoraj iztrebljeno, ko se je med odstranjenjo gnilobo zalesketalo nekaj okroglega.

»Moje,« je pograbila kovinasti novец.

»Če je tvoje, ne boš več prišla z mano!« ji je očital užaljen.

Morala se je vdati in prepustiti najdeni zaklad. To je bil eden tistih nepozabnih trenutkov, ko je potegnil iz žepa črno denarnico, jo izpraznil in začel preštovati: »Sto, dvesto, tristo, petsto, štiristo, osemsto, sedemsto, devetsto, tавžent... Ravno prav, za almožno bo,« je ugotavljal in spravljal svoje bogastvo. Ona pa je medtem že pozabila na žalitev, našobljene ustnice so se spet razvezale v klepetavost in v očeh se je razživila nekdanja nagajivost.

»Matija, slišiš?« ga je vprašala poltiho.

»Slišim, slišim, srna bo ali zajec. Za mano hodi!« ji je še ukazal in se preril skozi leskovo goščo. Na ozki ravnici je nekoliko postal, iztegnil vrat in prisluhnil, odkod prihaja šumenje.

»Tja!« se je obrnil proti vrzeli in odstranil raklo, ki jima je branila na pot. Po razritem kolo-vozu, ki so ga le na sredi poraščali šopi suhe raz-

POD ČRTO

»Bi si radi dopisovali s Kristusovim potomcem?«

Tako se glasi naslov članka v »Delu«, glasilu tržaških slovenskih komunistov (15.4.1988), ki bralce seznanja z nekim prispevkom v reviji »Es-sere secondo natura«. Velikonočna številka te revije, ki se v glavnem ukvarja z alternativno medicino, alternativnim naravoslovjem itd., se je namreč domislila, da bi se šla tudi »alternativno« kristologijo. V ta namen je navezala stike s »strokovnjaki«. In tako lahko naivni kristjani zve-mo, da Jezus v resnici ni umrl na križu (zato seveda niti od mrtvih ni vstal), ampak da je živel v Kašmiru v sedanji Indiji do starosti 120 let. S kri-ža so ga njegovi prijatelji sneli še živega, ga pozdravili in mu pomagali

zbežati v Sirijo, nato preko Irana do Kašmira. Tu se je Jezus poročil z neko Marjan, imel otroke, enemu njegovi-h živečih potomcev pa je ime Sa-hibzbada Basharat Saleem. Ni tu prostor, da bi razpravljali o znanstveni vzdržnosti takih in podobnih hipotez, saj se jih je v zgodovini nabralo za več knjižnic. Bolj kot vsemu drugemu se človek čudi omejenosti (če uporabljamo mil izraz) Jezusovih prijateljev (apostolov in učencev), ki so Jezusa najprej pospremili na varno, potem pa v imenu njegovega vstaje-nja od mrtvih množično umirali mu-čeniške smrti. Medtem pa je Jezus mirno redil in vzgajal otroke v Kaš-miru... Kaj pa če je resnica druga-čna? Kaj pa če je kamen spotike zna-na Pavlova ugotovitev, da »če Kristus ni vstal, je tudi naše oznanilo praz-

no in tudi vaša vera prazna... in smo od vseh ljudi najbolj pomilovanja vredni« (1 Kor 15, 13-19)? In da se znova pojavlja neusahljiva želja, da bi le enkrat dokazali, kako smo krist-jani naposled le »pomilovanja vred-ni«? A to le mimogrede. O usodi raz-nih »demitologizacij« evangelijev pa človek veliko koristnega zve iz zna-ne Messorijske knjige *Ipotesi su Ge-sù* (slovenski prevod *Kdo je Jezus*).

Agrarna reforma leta 1988?

»Slovenski kmet, tvoje upornosti in pokončnosti, zrasle iz zavezanosti zemlji, jeziku, kulturi, materialni in duhovni dediščini preteklih rodov s tega konca sveta, ni zlomila nobena oblast — ne z nasiljem, ne z ideolo-ško-političnim zapostavljanjem.« Ta-

kuštrane trave, sta se bližala Boščanovim Rubin-
cam, kjer je od daleč še nerazpoznavna ženska po-
stava grabila listje.

»Ni srna,« je žalostno ugotovila.

»Ja, ja, prav Milka mora biti,« je skoraj pre-
slišal njene besede. Zdaj sta jo že razločno vide-
la, kako se je sklanjala nad žbrinco in s hitrimi
kretnjami tlačila vanjo steljo. Tudi ona ju je opa-
zila, se zravnila in zaklicala:

»Ej, kod pa vidva pohajata?«

»Kjer...«

»Kjer se je obesil Zorze,« ga je prehitela, da
ne bi izdal njune skrivnosti.

»Jejžuš, kakšno smrt mu pritikata!« se je zgro-
zila in zmajala z ruto, zavezano na tilniku. Ker
pa je blagrovala njuno otroško zaverovanost, ji-
ma ni hotela povedati resnice in je le dodala:

»A Zorze je šel vseeno v nebesa.«

»Zakaj?« sta jo pogledala začudeno.

»Ker je pel svojo pesem.«

Ni jima bilo treba dolgo prositi in že se je opr-
la na grablje, se useknila v robec in začela s pri-
jetnim altom:

»Vseh lesena vseh lesi,

sveta vera nas uči:

ne križaj ga

ne martraj ga,

ker On je usmiljen'ga srca.

Te prosim lepo,

kadar umrje telo,

MLADIKA

v vsako
slovensko družino

bodi Jezus tako usmiljen,

da me vzameš v nebo.«

»Matija, tudi midva se jo morava naučiti, da
bova šla v nebesa!« se je razveselila.

»Morata! Zdaj pa pojdiva domov, da vaju ne
bodo iskali.«

Še dolgo se je ozirala za otrokom in starcem,
dokler nista izginila za ovinkom, kjer je sameval
šipkov grm z zadnjo temno rdečo jagodo, ki se
je kljub zimi obdržala na peclju...

Odložila je kemični svinčnik in pogledala skozi
šipo. Čeprav se je zunaj že stemnilo, je jasno raz-
ločila stožčaste obrise cipres, ki so se dvigale nad
pokopališčem. Tam leži tudi on, je pomislila, pod
enim izmed tolikih nagrobnih kamnov, kjer piše
alfa in omega, rojstvo in smrt. In od rojstva do
smrti življenje, njegovo življenje, ki je bilo na vi-
dez tako neznatno, v njej pa je zapustilo neizbri-
sne odtise. Zdaj ve, kaj je veselje in kaj je trpljenje.
Ve, kakšna je smrt. In kdor se mora premikati med
temi skrajnostmi, ceni, kar je med njimi, čeprav
ni najlepše in najboljše. Ceni, ker je življenje.

POD ČRTO

ko se glasi začetek proglasa, s kate-
rim 17 podpisnikov (somišljenikov je
seveda veliko več) predlaga ustano-
vitev Zveze slovenske kmečke mla-
dine (ZSKM) in Slovenske kmečke
zveze (SKZ) v SR Sloveniji. V na-
daljevanju predlagatelji pravijo, da
mora kmet končno postati gospodar
lastne usode. Odstraniti je treba ide-
ološke dogme, ki onemogočajo celo-
vit razvoj podeželja, pripraviti pa pot
agrarni reformi, ki bi povrnila enako-
pravnost zasebnemu kmetijstvu, od-
pravila zemljiški maksimum, izboljša-
la socialno-ekonomski položaj kme-
ta, prenovila zadružništvo na njego-
vih klasičnih osnovah in tako obliko-
vala novo nacionalno agrarno politi-
ko, ki bi mladim omogočila človeka
vredno življenje v vasi. To je v gro-

bih obrisih vsebina proglasa, ki bi ga
lahko označili kot klic po osvobodit-
vi izpod spon marksističnega pristo-
pa do kmetijske politike. Sicer pa, če
nas spomin ne vara, je bila »dokon-
čna« agrarna reforma izvedena že le-
ta 1945 in je »s svojimi posledicami
objektivno prekašala dosežke agrar-
nih reform v buržoaznih družbah«
(Zgodovina ZKJ, LJ. 1986, str. 297).
Kako je z »objektivnimi« posledicami,
ni znano, pač pa slovenski kmet kar
dobro pozna »subjektivne« posledice
povojne kmetijske politike. Zato bo
treba najbrž iz zaprašenih zgodovin-
skih učbenikov ponovno potegniti na
dan pojem »agrarne reforme«, treba
bo »reformirati reformo«. Toda, ali bo
oblast znala prisluhniti izzivu časa ali
bo obveljala ugotovitev iz proglasa:

»Oblast, ki nima ušes, da bi slišala,
tudi glave, da bi vladala, nima?«

Ponosna je

V tržaškem baru. Pogovor med
gospodinjjo in gostom v italijanščini:

»NASVIDENJE je v slovenščini,
DOVIDŽENJA v hrvaščini...«

»Kaj vi znate slovensko in hrva-
ško?«

»Ne, ne, samo kakšno besedico.
Nikoli mi ni bilo do tega, da bi znala.
In tudi mi ni do tega...«

Gospodinja hiti z opravičevanjem,
kot da jo je gost zalotil pri kakem hu-
dem prekršku. Zaklinja se, da je prav
res ne zanima, da bi znala sloven-
sko ali hrvaško. Ponosna je nad svo-
jim neznanjem.

»FOTO VLASTJA«

Pogovor s fotografom Vlastjo Simončičem

Iz kratke vesti v Anteni o velikem uspehu slovenskega fotografa, ki mu je bila v Sloveniji 20 let prepovedana javna kulturna izpoved, se je rodilo sodelovanje, ki bo obogatilo Mladiko s fotografskim kotičkom »Prelepa si, zemlja slovenska«. Umetniški fotograf Vlastja je deset povojnih let v edinem slovenskem ilustriranem tedniku Tovariš urejal stalne slikovne strani iz domačega življenja. S svojim pestrim slikovnim pripovedovanjem je navduševal bralce, ki jim je politika vsiljevala vsebine vzhodne kulture.

Kdo je ta človek, ki že 40 let s fotografskim aparatom v roki beleži zgodovino svojega naroda? Takole nam odgovarja:

Prvi zrak je v moja pljučka prišel z bregov bistre Soče. Od takrat je minilo 77 let. Pota moje usode je začrtala usoda Soče, kateri sem, s poezijo Simona Gregorčiča v roki, napisal:

Krasna si, hči planin,
rodil ob bregu sem se tvojem,

»Narava mi je odkrila mnoge skrivnosti!«

POD ČRTO

**Boris Novak,
VOJAKI ZGODOVINE**

(dramska kronika 1918-1948)
(odlomek, »Maske«, 1987/88, št. 8/9,
str. 186)

VIDA: Kaj je pa tebi zapustil?

TONE: Titovo sliko.

VIDA: Titovo sliko?! Samo Titovo sliko?!

TONE: Da. Rekel mi je, naj po njegovi smrti odprem Titovo sliko, češ da je vanjo spravil nekaj zame.

VIDA: Poglej. Hitro poglej!

Tone sname s stene Titovo sliko in odpre okvir.

TONE: Hudiča! Pod Titovo sliko je še ena slika!

VIDA: Še ena slika?! Čigava?!

TONE: Ne boš verjela. Hitlerjeva.

VIDA: Hitlerjeva?! Nemogoče!

TONE: Pod Hitlerjem pa je še ena slika.

VIDA: Čigava?

TONE: Pomisli — Peter Drugi Karadjordjevic.

VIDA: Ta strahopetec? Le zakaj?

TONE: Hej, saj to se nadaljuje! Pod Petrom Drugim se skriva še ena slika.

VIDA: Kdo je pa zdaj?! Nikoli nisem razumela očetovega humerja.

TONE: Knez Pavle.

VIDA: Tudi Pavle? Ta patentirana baraba? Ne razumem, zakaj je oče čuval vse te slike.

TONE: A to še ni konec. Pod regentom je še ena slika.

VIDA: Čigava, čigava?!

TONE: Kralj Aleksander.

VIDA: Ne razumem, kratko malo ne razumem...

TONE: Pod tem tiranom pa leži...

VIDA: Kdo?! Kaj vse to pomeni?

TONE: Peter Prvi, ustanovitelj Kraljevine SHS.

VIDA: (si oddahne): No, pa smo končno prišli do dna.

TONE: Ne še. Pod Petrom Prvim se skriva še ena slika.

VIDA: Neverjetno. Kdo je pa zdaj?!

TONE: Čakaj malo! Slika je čisto raztrgana. Moram sestaviti koščke, da vidim, kaj piše... Poslušaj tole: Karel der Erste, der Kaiser und König der österreichisch-ungarischen Monarchie. Z očetovo roko pa je pripisano: »Der letzte Kaiser, Gott sei Dank!«

VIDA: Hahahaha! Oče še po smrti zbi-ja šale.

TONE: Trikrat lahko ugihaš, kdo je zdaj na vrsti.

VIDA: (s smehom): Gotovo Franc Jožef.

TONE: Da. Stari, brkati Franc Jožef!

VIDA: Le kaj hoče povedati z vsemi temi slikami?

TONE: Na dnu okvirja je očetovo pismo.

VIDA: In kaj piše?

TONE: Piše: »Sin moj, zdaj vidiš, komu vse je tvoj oče kot vojak moral priseči zvestobo.«

tebi pesmi svoje pojem,
tvoj sem in ostal bom sin!

Moj oče je bil zaveden Slovenec. Služboval je kot železničar v Trstu, kjer sem hodil v slovensko Ciril-Metodovo šolo. Ker pa je bil oče zaradi »jugoslovanske ideje« na cesarski policiji zaznamovan kot »politično sumljiv«, so ga premeščali po raznih postajah Primorske in Istre. Za očetom je morala tudi družina in do leta 1918 smo se devetkrat selili. Tako je bilo že moje otroštvo nemirno in tako je ostalo do danes, ko so mi lasje že osiveli.

Leta 1915 je Italija z obljubami, da bo dobila veliko novega ozemlja, stopila v vojno proti cesarstvu Avstro-Ogrske. Oče je moral v vojsko, mati pa s tremi otroki v Trst, kjer sem nadaljeval šolanje. Po italijanski zasedbi Trsta so slovenske železničarske družine z vlaki pregnali preko meje z novo državo, »Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev«. Blizu Ljubljane smo obtičali v vagonih na slepem tiru, ker ni nikjer bilo stanovanj. V vagonih smo ostali leto dni in pol in takrat sem spoznal, kaj sta lakota in mraz. V šoli so me klicali »vagonar«. Tudi pozneje sem spoznal, da begunci iz primorskih krajev nismo bili preveč dobrodošli. Gimnazijo in realko sem končal v Ljubljani in v Beogradu, kamor je bil oče premeščen. Zelo sem bil razočaran, ker nisem bil sprejet na slikarsko akademijo. Iz obupa sem se zatekel v vojaško službo in leta 1932 končal akademijo. Služboval sem v Ljubljani.

Leta 1937 sem spoznal junaka Primorske Danila Zelena in z mnogimi skritimi ukrepi koristil njegovi ilegalni organizaciji, ter sodeloval z drugimi člani njegovega vodstva. Moj predlog je bil, da organizacija dobi ime »TIGR«.

Takoj po okupaciji so me fašisti in nacisti povsod iskali, saj sem že jeseni 1940 prejel opozorilna obvestila, da bom ob glavo. Marca 1942 so me italijanski

Po prihodu iz ječe! (Avtoportret z ogljem)

vojaki aretirali na Dolenjskem, kjer sem deloval kot aktivist OF. Pri poskusu bega sem dobil tak udarec po glavi, da so me nezvestnega odpeljali v bolniški zapor v Ljubljani. Ker so mi noge ohromele in me je presenečala epilepsija, so me prenesli na nevrološko kliniko, kjer sem 1943 ponovno shodil. Tam sem vodil zelo pomembne ilegalne akcije po navodilih OF, vendar tudi spoznal mnoge stalinske ukrepe, s katerimi se bo ukvarjala generacija bodočnosti.

Februarja 1944 sem iz bolnišnice ušel in se javil tržaški ilegali. Komaj je minil mesec dni, me je zamajala vest o strahotnem zločinu v ulici Rossetti, kjer so bili pobiti trije moji prijatelji iz TIGR-a. Nobeden med njimi ni bil komunist. Razmere v Trstu so postale tako zamotane, da jim nisem bil kos. Umaknil sem se v Milan.

Našel sem zvezo z italijanskim osvobodilnim gibanjem CLN, ki je sprejelo moje izkušnje. Deloval sem od jeseni 1944 daleč na severu v partizanski republiki v območju jezera Lago Maggiore. Koncem aprila 1945 je svetovna morija omagala in prišel je čas obračuna. Vstaja v severni Italiji je bila silovita. Na kurirski poti so me ujeli fašisti in si privoščili zabavo s počasnim ubijanjem. Prvo so mi izbili zobe, brce v trebuh pa so bruhnile kri. Bili so razkačeni, ker sem vse s primorsko trmo prenašal brez glasu. Prignali so me pred zid za ustrelitev, usoda pa je hotela drugače: doživel bom še hujše, kot je smrt! Ne-

»Moj mir je delo!«

»Z mladimi
sem mlad«

nadni prodor garibaldinske motorizirane kolone je dogajanje zasukal in pokosil vse moje rablje. Pobrli so me nezvestnega tam pod zidom. Zbudil sem se naslednje jutro v moje drugo življenje. Bilo je 28. aprila 1945.

Naslednji dan sem v Milanu s kaj čudnimi občutki opazoval za noge obešenega Mussolinija in 14 njegovih pajdašev, 30. aprila pa je svet zvedel, da se je Hitler sam pokončal.

Po končani vojni sem deloval v Milanu v jugoslovanskem odboru za repatriacijo. Tisoči so prihajali po pomoč, tuje gorje pa sem čutil kot svoje. Vsi trpeči se spominjajo, kdo je bil »Mirko«.

Čez pol leta so tudi mene poslali domov, vendar preko Beograda, kjer sem oddal diplomatsko pošto. Ob tej priložnosti mi je bilo sporočeno, da mi je določena služba v vojnem ministrstvu, kar pa sem na začudenje prisotnih odklonil. Od takrat nisem nikjer dobil zaposlitve. Ko sem se vrnil v Ljubljano, mi ni ostalo drugega, kot da sem se javil v prostovoljno delovno brigado, kjer sem vsaj dobil en obrok pri brigadnem kotlu. Streho mi je dala zloglasna ljubljanska »cukrarna«, kjer sem nekaj let stanoval v shrambi za živila. Poskusil sem izpolniti moje sanje o slikarski izobrazbi na ljubljanski akademiji kot izredni študent, vendar je vpliv »temnih sil« dosegel, da so me čez pol leta uradno odstranili. To je bilo jasno opozorilo, da moj osemletni boj proti nasilju še ni končan.

Čisto po naključju sem preliščil blokado in se kot fotoreporter zaposlil pri ilustriranem tedniku *Tovariš* ter svoje reportaže podpisoval s psevdonimom »Foto Vlastja«. Mnogi še danes ne vedo, kako se pišem.

Kadar sem hodil na reportaže po Primorski, so me vznemirjala pričevanja, kakšen lov je bil tam po osvoboditvi na nekdanje tigrovce. Slutnja mi ni dala miru in vse pogosteje me je spraševala: »Kdaj boš pa ti na vrsti?«... In zgodilo se je 6. decembra 1949, ko so zvečer vdrli v uredništvo v mojo delavnico in me odvedli v zapor ter zaklenili v podzemno samico

brez okna! Obdolžili so me izdaje domovine, najhujšega zločina, ki ga poznata moja čast in moje rodoljubje! Pol leta nisem videl sonca in brez moči sem pol leta prestajal hujše gorje, kot je smrt! Ker sem človek, me je o tem sram pripovedovati.

Ko so mi po tej tragediji psihiatri zakrpali razklano duševnost, sem se poslovil od časnikaštva, kjer so razmere in odnosi do moje osebe postali nevzdržni. Posvetil sem se medicinski fotografiji in filmu ter jima dal v 25 letih moj nedosežni delež.

V tem času sem bil tudi uspešen v mednarodni areni fotografske kulture ter dosegel diplomo mednarodnega mojstra.

Ves svoj prosti čas že 40 let posvečam vzgoji mlade generacije in ob njej ostajam mlad. Pedagoške izkušnje doma nimajo cene, zato pa tembolj v tujini.

Fotografija je moja svoboda in z njo sem odkril že mnoge skrivnosti narave, ki je moja učiteljica. Fotografija je moja resnica, ki pravi: »Kdor fotografira — dvojno doživlja!«

In za konec:

POGLED NAZAJ

Po cesti mojega življenja hodim,
ki veter zle usode jo pometi.
Hitijo nad menoj spoznanj oblaki,
hitijo kakor jaz v neznano,
in mračni so.
Prav tak je tudi moj obraz,
ko štejem svoja siva leta.
Ta veter terja me naprej,
čeprav brez mojega namena,
in vabi me s seboj na ples.
Korak se trmasto zapleta,
utrujena so moja že ramena!

— — — — —
Jalova je pot obupa!
Zato s ponosom kar naprej,
brez tožbe in brez hrupa!

okoli leta 247. To svetnico praznuje Cerkev 9. februarja, ob nji časti 24. decembra še sv. matrono Apolonijo. Številni so svetniki z imenom *Apollonius*: 14. februarja časti Cerkev sv. Apolonija iz Ternija, 8. marca sv. Apolonija, mučenca v Antioe, 19. marca sv. Apolonija škofa, 10. maja sv. Apolonija, mučenca v Aleksandriji, 18. aprila rimskega mučenca sv. Apolonija, 5. junija egiptovskega mučenca sv. Apolonija, 7. junija sv. Apolonija, škofa v Brescii, 10. julija sv. Apolonija, škofa v Iconiu, 23. avgusta sv. mučenca Apolonija (TAGLIAVINI I,40).

Žensko ime se je udomačilo pri nas v aferetični obliki *Polóna* in iz njega izhajata metronimična ali patronimična priimka *Polončič* (ZSSP Dolenjska, LJ, MB) in *Polonec* (ZSSP Ptuj), morda še kateri. Srednjeveško gradivo ne izpričuje rabe imena in priimka.

Med imeni zaselkov se na to ime morda navezuje *Polonkar* v Žireh (ATLAS,124/A2).

Augustinus

Augustinus je manjšalna oblika imena *Augustus*; ime se je začelo širiti v 5. stol. po zaslugi Aurelia Augustina iz Tagasta v Numidiji, škofa v Iponi, cerkvenega doktorja in odličnega pisatelja (354-430), ki ga Cerkev praznuje 28. avgusta. Poleg njega časti Cerkev 7. maja sv. Avgušтина, mučenca v Nikomediji, 19. maja blaženega Agostina imenovanega Novello, 26. in 28. maja sv. Avgušтина nadškofa v Canterburyju in angleškega apostola (TAGLIAVINI I,288).

Ime je nekajkrat izpričano ob prehodu med 15. in 16. stol.: 1494 *Augustin Pritz* (= Bric, kmet (KOS II,209), 1523 *Augustin*, kmet v Števerjanu (KOS II,169), *Augustin*, župan in kmet v Repnu (KOS II,217), *Augustin Grebinger*, upravnik (KOS II,192), *Augustin Zepawauicz* v Ozeljanu (KOS II,172).

Ime se pojavlja v nespremenjeni obliki, čeprav v različnih zapisih, kot priimek: *Agustin* (ZSSP MS), *Augustin* (ZSSP od MS do Tolmina), *Auguštin* (ZSSP Dolenjska in Štajerska, KOŠTIÁL,563 Koroška), *Avgustin* (ZSSP NM, LJ), *Avguštin* (ZSSP Dolenjska, Gorenjska, LJ, MB), *Augoštin* (ZSSP Litija). Redek je izpeljani priimek *Avguštinček* (ZSSP LJ). Posebno po vzhodni Sloveniji srečujemo patronimični priimek *Augustinčič*, *Auguštinčič*, *Avgustinčič*, *Avguštinčič* (ZSSP Litija, Šmarje, MB, NM, LJ). Z razširjeno pridevniško osnovo imamo *Augustinovič* in *Avguštinovič* (ZSSP MB). Z nemško pripono *-er* imamo *Augoštiner*, *Avguštiner* (ZSSP MB).

Aferetično hipokoristično ime se glasi *Guštín* in je postalo priimek po vsi Sloveniji (ZSSP), v zapisu *Gustin* se pojavlja v osrednji Sloveniji (ZSSP MB, LJ, Sežana; KOŠTIÁL,563 tudi Dolenjska) in pri nas (SPZM Staranzano; Nabrežina, Repen, Zgonik, TS). Z moškim imenskim formantom *-ina* je nastal priimek *Gustina* (ZSSP LJ), sicer srečujemo patronimični priimek *Gustinčič* (ZSSP MB, LJ, Primorska; KOŠTIÁL,563 tudi Notranjska), *Guštiničič* (ZSSP Postojna), *Gustincich* (SPZM GO; TS) in *Gustincic* (Dolina, TS).

Pod fašizmom so priimek *Augustincich* na Tržaškem poitalijančili v *Augusti* (PIZZAGALLI 118).

Dve naselji nosita ime po priimku: *Avgušține* pri Krškem in *Guštini* pri Vrtovinu; en sam zaselek ponavlja osebno ime ali priimek *Avguštin* pri Ravnah (ATLAS,36/B3), s svetniškim pridevkom še zaselek *Sv. Avguštin* v Halozah (ATLAS 96/B3, a odsoten v imenskem kazalu).

Baltasar

Cerkev praznuje 6. januarja sv. Tri Kralje, tretjega med njimi imenujeta latinska Vulgata in grški prevod sedemdesetih *Baltásar*. S tem imenom oba prevoda označujeta dve različni biblijski osebnosti, ki nosita v hebrejskem besedilu Biblije imeni *Beltsha'zar* in *Belsha'zar*. Obe imeni sta asiro-babilonski: prvi se glasi *Balât-shar-usur* »varuj kraljevo življenje«, drugi *Bel-shar-usur* »Bel naj varuje kralja«. Cerkev časti 25. aprila blaženega Baltasarja, frančiškana v Mondoviju, in 25. julija še blaženega Baldasarja Alvareza iz Jezusove družbe (TAGLIAVINI I,8).

V poznem srednjem veku je osebno ime izpričano med Slovenci: 1461 *Baldessare Mireč*, tržaški meščan (SSMM 672/1), 1498 *Balthasar (Balthesar) Solutsch (Selutsch)*, kmet v Trnju (KOS II,232,243), *Walthesar Rebek* iz Gojač (KOS II,191). Nekatere priimkovne oblike to ime ponavlja: *Baltazar* (ZSSP MB), *Baltizar* (ZSSP MS), *Baltesar* (ZSSP KR), *Boltezar* in *Boltežar* (ZSSP LJ), *Boljtežar* (KOŠTIÁL,563 Gorenjska), *Boltižar* (ZSSP Dolnja Lendava); ob teh oblikah, ki ohranjajo zaradi cerkvene rabe *l* pred *t*, se je uveljavila ljudska oblika s prehodom *l* → *u* in hkratnim narečnim prehodom začetnega *b* → *v*: *Vavtižar* (BREZNIK 260, odsoten v ZSSP); ta priimkovna oblika se je nadalje na Koroškem in Gorenjskem po hiperkorekturi spremenila v *Lavtižar* (BREZNIK 260, Koroška in Gorenjska; ZSSP Gorenjska), *Lautižar* (ZSSP Radovljica), *Lautizar* in *Lautizer* (TS).

Trizložno ime se je obrusilo v apokopiran hipokoristik *Volt* (ZSSP CE), ki se je nadalje razširil s formanti *-a*, *-è*, *-ek*, *-in*, *-ež*: *Balta* (ZSSP Črnomelj, LJ), *Bolta* (ZSSP Kamnik, LJ, NM, MB, PT), *Volta* (BREZNIK 260), morda tudi *Pauta* (ZSSP II. Bistrica); 1498 *Wallte*, kmet v Vremah (KOS II,225), *Bolte* (ZSSP Gorenjska, Dolenjska, CE), *Boljte* (KOŠTIÁL,563 Gorenjska), *Valte* in *Volte* (ZSSP Gornji Grad); *Boltek* (ZSSP Šmarje, MB); *Boltin* (BREZNIK 260, Št. Lambert pri Zagorju); *Boltes* (ZSSP NM), *Boltež* (ZSSP LJ). Patronimiki na *-ič*, izpeljani iz prejšnjih, so redki: *Baltič* (ZSSP Litija, MB), *Pautič* (ZSSP Dravograd).

Pri redkem priimku *Voltar* (ZSSP GO), hiperkorigirano *Lavtar*, kar so pod fašizmom na Tržaškem poit. v *Lautieri* (PIZZAGALLI 252), moramo iz previdnosti dopuščati tudi in predvsem izvir iz nemškega imena Walter.

BREZNIK 260 naniza med priimki, izvedenimi iz tega hagonima, tudi oblike *Bólcár* (odsotna v ZSSP), *Bavčar* (ZSSP severna Slovenija od GO do MS), *Vavčar* (Martuljek; odsotna v ZSSP). Ne dodajam številnih variant s slov. Zahoda, ker se mi zdi primer sporen; vsekakor so možnosti križanja z drugimi osnovami visoke: ko bi te priimke sprejeli v to poglavje, bi jim lahko dodali še mnogo in bi nas veselje gotovo peljalo predaleč v nevarne vode.

Baptista

Ime je stalni pridevek sv. Janeza Krstnika, *sanctus Johannes Baptista*, da svetnika ločimo od Janeza Apostola; v grščini se pridevek glasi *baptistés*, izglagolski samostalnik iz *bápto*, *baptizo* »potapljam«, krst so namreč od začetka naprej za več stoletij podeljevali s potopitvijo v vodo. Cerkev časti sv. Janeza Krstnika 24. junija, a tudi 24. februarja in 29. avgusta, poleg njega časti sv. Janeza Krstnika de la Salle v Rouenu 7. aprila in 15. maja ter sv.

Janeza Krstnika De Rossi, duhovnika v Rimu, 23. maja (TAGLIAVINI I,203).

Ime se je iz romanskega Zahoda razširilo po slovenskem prostoru v nespremenjeni priimkovni obliki *Batista* (ZSSP Gorenjska, Primorska, MB; TS), morda tudi *Battista* v Gabrovcu v zgonski občini. Še pogostejši je hibridni patronimik *Batistič* (ZSSP Primorska, Notranjska, Gorenjska, Šmarje, MB), *Battistig* (SPZM Špeter, Corno di Rozazzo, Tavagnacco), *Battistich* in v poit. obliki *Battisti* (SPZM Tržič), morda spada sem tudi *Battisnich* (SPZM Neme). Pod fašizmom so priimek *Battistig* na Tržaškem poitalijančili v *Battisti* (PIZZAGALLI 184) in v ti poitalijančeni obliki ga najdemo tudi na Goriškem (ZSSP GO). Nadalje srečamo furlansko priimkovno obliko *Batistuta* (ZSSP Postojna, Tolmin) in s fonetično adaptacijo *Batištuta* (ZSSP CE, GO). Morda kaže izvajati patronimični priimek *Batič* (ZSSP Gorenjska, Laško, Štajerska, NM, Kočevje, Primorska; SPZM Doberdob), *Batic* (ZSSP GO; TS), *Batich* (TS), *Battig Batti* (SPZM Tržič) iz italijanskega hipokoristika *Batta* k temu svetniškemu imenu rajši kot iz hrv. *báto* »brat« (SPZM 8) ali vsaj dopuščati možnost križanja obeh osnov. PIZZAGALLI 184 izpričuje za ta priimek pisane poitalijančene oblike: *Batic* postane *Batticelli*, *Batti* in *Battisti*; *Batich* postane *Batti*; *Battic* postane *Battisti*; *Battich* pa *Battini*; *Battig* končno *Batti*.

V krajevnem imenoslovju je to svetniško ime izpričano le v imenu zaselka *Batistovec* pod Vremščico (ATLAS 180/B2).

Barbara

Barbarus in *Barbara* sta bila v starem Rimu neredka »cognomina«. Sprva je bilo ime etnični vzdevek po grškem pridevniku *bárbaros* »jecljavec« in je v Grčiji označeval tujce, ki so govorili Grkom nerazumljiv jezik. S tem izrazom so Grki imenovali vse negrške narode, Rimljanom pomeni izraz isto kot »tujec«. Kristijanski pisci so začeli uporabljati izraz s pomenom »nekristijan«. Grki so poznali tudi osebni imeni *Bárbaros* in *Barbára*. Svetnica, ki jo Cerkev praznuje 4. decembra, naj bi po nekaterih virih bila Grkinja iz Nikomedije, po drugih naj bi bila iz egiptovskega Eliopolisa. Ob začetku 3. stoletja naj bi jo bil za cesarja Maksimina obglavil lastni oče, ki ga je v istem trenutku strela upepelila. Zato je sv. Barbara postala zaščitnica proti strelam in so jo po odkritju streliva priznali za zavetnico artiljerjev. Cerkev časti 17. maja še sveto Barbaro, devico in mučenico v Cagliariju, in 1. septembra blaženo Barbaro, bavarsko kneginjo (TAGLIAVINI I,417).

Ime je izpričano v Trstu v letih 1308, 1311 (SSMM).

Žensko svetniško ime se najočitneje spremeni v metronimični priimek na -ič: *Barbarič* (ZSSP v Prekmurju, MB, Litiji in Sežani), v TS *Barbarich*, oz. še *Barbaric* (ZSSP Murska Sobota) in *Barborič* (ZSSP Dolenjska, LJ). Verjetno smemo iz njega, če že ne celo iz moške imenske oblike *Barbarus*, izvajati hipokoristične moške imenske oblike, ohranjene v priimkih *Barbre* (ZSSP MB), *Barbej* (ZSSP Laško, Gornji Grad), *Barbek* (ZSSP MB), morda tudi *Barber* (ZSSP Murska Sobota), *Barbasch* (ZSSP MB), predvsem pa patronimični ali metronimični priimek na -ič, ki je izpeljan iz hipokoristične imenske oblike: *Barbič* (ZSSP Dolenjska, Štajerska, LJ, Kamnik, Tolmin).

Če puščam ob strani nekaj dvomljivih priimkovnih oblik, naj še omenim rezijanski priimek *Barbarino*, prisoten tudi

v Sloveniji (ZSSP KR, Radovljica, Sežana), ki utegne biti slovenskega izvira.

Ime Sv. *Barbara* je lastno dvema slovenskima naseljem: prvo je pri Škofji Loki (ATLAS 105/B3), drugo je v Miljski občini (ATLAS 194/A1): dejansko je St. *Barbara* italijansko ime naselja, ki se po slovensko glasi Korošci. Nadalje je ime lastno še sedmim zaselkom in domačijam na Štajerskem, Koroškem in Dolenjskem (ATLAS 43/A3, 92/A1, 144/A2, 151/B1, 156/A1). Pri Sv. Barbari pri Prevaljah na Koroškem izvira *Barbarski graben* (SVI I,47) ali *Barbarski potok* (ATLAS 36/B3), pri Sv. Barbari na Pohorju (ATLAS 38/A3) izvira potok *Barbara*, desni pritok Mislinje. Dva zaselka nosita ime *Barbara* (ATLAS 149/A1, 152/B1). Pri Šentjerneju na Dolenjskem je še zaselek *Barbič*, ki ponavlja enakoglasni priimek.

Na koncu naj omenim narečno ime svéta *Bárbula*, ki sem ga slišal v Oblici (LISI št.148).

Bartholomaeus

Cerkveno latinsko ime *Bartholomaeus* se preko grškega *Bartholomáios* naveže na aramaisko ime *Bartalmay*, točneje *bar Talmay* »Talmajev sin«. Apostola tega imena imenujejo tako trije med sinoptičnimi evangeliji, medtem ko ga Janezov evangelij imenuje *Nathanaél*: verjetno je to njegovo pravo ime, medtem ko so drugi viri rabili le njegov patronimik. Aramajsko ime *Talmay* je težko razlagati in ob njem so nastale številne hipoteze. Poleg apostola, ki ga Cerkev praznuje 24. avgusta, časti še 20. maja častitljivega Bartolomeja Holzhauserja, 1. avgusta sv. Bartolomeja, škofa v Vicenzi, 4. avgusta sv. Bartolomeja, mučenca v Nikomediji, in 11. novembra sv. Bartolomeja opata v samostanu v Grottaferrati (TAGLIAVINI I,284).

Iz svetniškega imena se je razvila slovenska imenska oblika *Jernej* (RAMOVŠ, Konzonantizem, LJ 1924, str. 75), ki v srednjeveških zapisih konkurira z obliko *Arnej*: 1313 *Arney de Gabroviča* (MARSICH), 1405 *duorum filiorum Antonii de Arney* (CAP CERE III,c.34r.); mnogo pogostnejše so oblike s predjotacijo: 1311 *Gregorio filio Gerni de Gabronich* (z g so tržaški pisci v poznem srednjem veku radi zapisovali slov. j, torej zapis je treba brati *Jerní* oz. *Jernéj*; *Gabronich* pa je pisna napaka za **Gabrouich*; očitno je to isti človek, ki smo ga že brali v dokumentu iz l. 1313); 1357 *a Iarnegi* (= *Jarne*j; CAP QD,c.7r., 16r.). 1367 *Giarnei Scerbina* (= *Jarne*j Škrbina; MARSICH), 1370 *Lorenzo de Jernej* (MARSICH), 1399 *filii Antonii de Iarney* (CAP CERE II,c.39r.; mesto je težko čitljivo, morda je kratica za *r abra*dirana, morda jo je pisec pozabil napisati, vsekakor moramo brati *Jarne*j), 1405 *Iarney brentarii* (CAP CERE III,c.33v.), 1425 *Jarne*j de Sexana, 1447 *Jarne*j de Bergot (= iz Brigoda), 1476 *Antonio del fu Jarnei de Xinoseça citadino e abitante in Trieste*, 1477 ...*Jerne*j...*Sinosseça*, 1500 *ser Antonio de Jernei* (MARSICH), 1575 *Jernei Stenta* (TAMARO), 1595 *Jernei Spiler* (ZENATTO).

Iz te — najstarejše — slovenske oblike svetniškega imena so se razvile številne priimkovne oblike začeni z oni, ki samo ime ponavljajo, ne da bi mu ničesar dodale: *Jernej* (ZSSP Dravograd, MB, Tolmin), s formantom -(e)c izvedeni patronimik *Jernejc* (ZSSP Kamnik, CE, LJ, PT), *Jernejec* (ZSSP LJ), *Arneitz* (ZSSP MB), *Arnejc* (ZSSP KR, Laško, CE, LJ), *Ernejc* (ZSSP Litija, Šmarje); iz prejšnjih izvedeni patronimik na -ič: *Jernečič* (ZSSP Logatec), *Jernejšič* (ZSSP Logatec, Laško, LJ, NM), *Arnečič* (ZSSP PT,

Slovenj Gradec, LJ), *Arnejčič* (ZSSP PT, Slovenj Gradec, MB); s formantom -šek: *Jernajšek* (ZSSP MB), *Jernejšek* (ZSSP PT, Šmarje, CE, MB, Konjice), *Arnejšek* in *Ernešek* (ZSSP MB); s formantom -c(e)l(j): *Arnecl* in *Ernecl* (ZSSP MB). Pri slednjih dveh priimkovnih oblikah smo menda že v območju imen, izvedenih iz krajšane imenske oblike, ki izhaja iz osnove *Jern* (ZSSP Dravograd, MB) oz. rajši iz imenske oblike s formantom -è: *Jerne* (ZSSP Krško), *Arne* (ZSSP Dravograd), morda spada sem še priimkovna oblika *Erni* (ZSSP CE).

Na Slov. Vzhodu in Severu pa moramo računati še s kopico priimkovnih oblik, ki so izvedene iz osnove *Arne-/Erne-*: s formantom -(e)ž *Arneš* (ZSSP KR, MB, Kamnik), *Arnež* (ZSSP Gorenjska), *Arniš* (ZSSP Gornji Grad), menda tudi *Arnjaš* (ZSSP Brežice), *Arnuš* (ZSSP vsa Slovenija po malem), *Arnuz* (ZSSP PT, MB), *Arnoš* (ZSSP PT, MB), *Arnož* (ZSSP MB) in na priimkovne oblike, ki so izvedene iz teh z novimi formanti: *Arnič* (ZSSP MS, LJ, Gornji Grad); *Arnik* (ZSSP Dravograd, Konjice), *Arnšek* (ZSSP Gorenjska in Štajerska), *Arnežnik* (ZSSP Slovenj Gradec), *Arnuga* (ZSSP PT, MB), *Erniša* (ZSSP MS).

Iz pridevniške osnove, razširjene s formantom -ov/-ev, imamo še patronimična priimka *Jarnevič* (ZSSP Črnomelj, MS) in *Jarnovič* (ZSSP Krško, CE, LJ, MB), ki imata lahko izvir s hrvatskega Juga.

Končno je videti endemičen na Zahodu patronimični priimek *Jernetič*, ki ga izpričuje poit. oblika *lernetti* v Tržiču (SPZM).

BEZLAJ (Eseji o slovenskem jeziku, LJ 1967, str.34) je razložil, kako so imenske oblike *Jernej*, *Jernač*, *Jernejčič* nastale pri stikih med južnimi Slovani in romansko cerkvijo, ter opozoril na dva poznejša vpliva, ki sta razširila nove imenske oblike za isto svetniško ime: nemškemu posredovanju dolgujemo imenski tip *Paternuš* ipd., ki ga izpričujejo številni priimki: *Paternuš* (BREZNIK 260; ZSSP Črnomelj, LJ), *Patrnos*, *Paterneš*, *Paternež* (ZSSP Slovenj Gradec), *Pakrnuš* (ZSSP Dravograd), z opustitvijo končnega soglasnika *Paternu* (ZSSP Črnomelj, LJ), odtod še hiperkorigirana oblika *Peternel* (ZSSP vsa Slovenija), *Paternelj* (ZSSP severna Slovenija), *Peternell* (1765, 1811 CONICA 22,19; ZSSP MB), 1601 *cristian peternè* v Matajurju (MISSIO; tu moram popravljati zgrešeno razlago v SPZM), poit. *Peternelli* v Benečiji (Rodbinska imena v Beneški Sloveniji, KGMD 1956); med hiperkorigiranimi oblikami morda lahko navajamo tudi *Paternich* (SPZM Cervignano) in *Peter-nich* (SPZM Gradisca) in še katero, ki jo srečamo v ZSSP. BEZLAJ opozarja še na skrajšano obliko *Pernuš* (ZSSP Gorenjska, MB).

Najmlajši je romanski vpliv z imenskim tipom *Bartol*. Pri zapisih s konca 15. stol. beremo na slov. Zahodu célo, to je latinsko ali komaj poitalijančeno imensko obliko, a sočasno ali že prej srečamo krajše imenske oblike romanskega porekla in celo nove oblike, ki so nastale v skladu s slovenskimi imenotvornimi procesi: 1494 *Bartholomio Visentin*, kmet v Tržiču (KOS II,213), zapis *Bartholonno Visentin*, kmet v Doberdobu, v istem urbarju je pripisati ali pisni napaki ali napačnemu tolmačenju zapisa. Zelo zgodaj se pojavlja nekoliko skrajšana oblika s končnim -e: 1316-1320 beremo kar osemkrat *a domino Bartolome/Bartolome de/quondam Bregogne* (CAP Q,c.9r., 11v., 12v., 23v., 27r., 49r., 52v., 61v.), 1494 *Bartholme Skarp*, kmet v Trnovici (KOS II,213), pri čemer opažamo kolebanje med *a* in *e* v prvem zlogu. Isto kolebanje opažamo pri krajših imenskih oblikah *Bartol*, *Bartl*, **Bertol*, zapisano v latinskih kodeksih z latinsko končnico, v nemških urbarjih pa raz-

lično: 1344 *Lucia uxor Bartoli sclavi de Sancto Vito* (SSMM 673,c.6r., 12v.), 1403 *Magdalene uxoris Bertoli de Wouçigrat* (CAP CERE III,c.22r.), in še v zelo številnih zapisih iz 14. in 15. stol. *Bort(h)olus*, *Bortulus* (CAP...), 1402 *Bartholuss*, mitničar v Planini (KOS II,132), 1494 *Bartholuss*, kmet v Mirnu (KOS II,208), 1498 *Bartll Gabrowacz*, kmet v Bistrici (KOS II,237), *Bartholo* kmet v Št. Danijelu blizu Zaloga pri Postojni (KOS II,230). Slednja oblika je morda priimek, saj beremo v istem urbarju tudi *Laure Barthole*, kmet v Št. Danijelu blizu Zaloga pri Postojni, vendar je priimek izpričan že ok. 1370 *Marin Bartolus* v Slivju pri Markovščini (KOS II,113). Eden omenjenih virov in nekaj drugih nam izpričuje sorodno imensko obliko s sklepnim -e: 1494 *Barthole*, *Franczelov* zet, *Barthole Francel*, kmet na Proseku (KOS II,219). Redkejša je pisna zamenjava začetnega *B-* z *V-*: 1365 *Vartholi* (CAP CERE III,c.39v.).

Ko sledimo razvoju tega imenskega tipa po slovenskem prostoru, moramo spet računati na križanje z nemškimi vplivi in pojavi, ki so značilni za posamezna območja in narčja, tako da bomo včasih težko razločevali izrazitih slovenskih priimkovnih oblik od tujih, ki jih je slovenski prostor le včasih ohranil v tuji obliki, večkrat pa jih je umno ali nerodno prilagodil iz izreki in pisavi: *Bartol* (ZSSP vsa Slovenija po malem), *Bartolj* (ZSSP Dolenjska, LJ, II. Bistrica), *Bartel* (ZSSP LJ, NM), *Bartelj* (ZSSP Dolenjska, Radovljica, LJ), *Bartl* (ZSSP Laško, MB, LJ), morda *Bartole* (ZSSP Postojna; tu je možno križanje z istrskim italijanskim priimkom), *Bertele* (ZSSP Slovenj Gradec), *Partl* (ZSSP MS, Dravograd, MB, LJ), *Partelj* (ZSSP CE), 1599 *Bortel* pri Sv. Lenartu (MISSIO), in iz njih izvedeni patronimični priimki *Bartolič*, *Partlič* in *Partljič* (ZSSP MB).

Pri oblikah *Bartelme*, *Bartolme*, ki jih ZSSP navaja v Kočevju, imamo bržkone popravek z nemškimi priimki.

Enako kolebanje in negotovost moramo poudariti pri vrsti priimkovnih oblik, ki izhajajo iz krajše apokopirane imenske oblike *Bart*: čim bolj se oddaljimo od prvotne, ugotovljene imenske oblike, tem večja je možnost križanja z drugimi osnovami. Zato s previdnostjo dodajam še *Bart* (ZSSP Ljutomer, Slovenj Gradec), *Barth* (ZSSP Dravograd, CE, Slovenj Gradec), *Part* (ZSSP Dravograd, Gornji Grad), *Parth* (ZSSP Dravograd, LJ). Na to osnovo so pristopili imenotvorni formanti, ki jih že poznamo: *Barta* (ZSSP KR, LJ, MB); *Parte* (ZSSP KR, Dravograd, LJ), *Parthe* (ZSSP NM, Kočevje); *Bartič* (ZSSP LJ); *Bartko* (ZSSP LJ); *Bartman* (ZSSP Radovljica). Koroško-gorenjska izhodiščna oblika *Patrnuš* nam navzgor še priimkovni obliki *Pate* (ZSSP LJ, NM, Kočevje), *Paté* (ZSSP Krško, Laško), morda še *Bate* (ZSSP Brežice, Radovljica).

Nemškemu tipu odgovarja hišno ime v Kanalski dolini *Partelč*, *Partlč* (CONICA 67,68).

Romanskemu tipu odgovarjajo tudi hišna imena na skrajnem Zahodu: *Bortol*, *Bortul* v Terski dolini (ROTTOLO 1772, str.110, 134, 136 in Primus Liber Mortuorum Lu-severae), *Bertul* na Ravanci v Reziji.

V toponomastiki srečujemo *Bartolosattel* na meji med Italijo in Avstrijo med Žabnicami in Bistrico (ATLAS 25/A2: ali ima to sedlo tudi slovensko ime?), *Bertole*, zaselek pri Brežicah (ATLAS 155/A1); ljudska imenska oblika je prisotna v toponimih Sv. *Jernej* (ATLAS 13/A3: ob nemški imenski obliki *Sankt Bartlmä* nas preseneča zapis slov. imenske oblike z malo začetnico Sv. *jernej*: zakaj?): neda-leč odtod je na zemljevidu kapelica Sv. *Jernej* na Kobanskem. Drugi zaselki Sv. *Jernej* so še pri Trebnjem, pri Brežicah in pri Postojni (ATLAS 150/A3, 155/B1 in 163/A2), vrh Sv. *Jernej* med dolinama Aborne in Kozice (v ATLASU

iz neznanih razlogov je ime reducirano v *Kozca*; 99/A3) in še naselje *Šentjernej*, ob njem še *Šentjernejsko polje* (ATLAS 172/B1). V KLS I,126 (toda ne v ATLASU) najdemo še ime zaselka *Sv. Jernej* v Barizonih (KP).

Dovolj? Ne. Vzemimo v roke SVI I,39 in berimo geslo *Arnaški potok* (ATLAS ga ne pozna): k temu imenu dodaja BEZLAJ še toponime *Arnače* (ATLAS 90/A1 pri Žalcu) poleg *Arnič*e (kaj misli Bezljaj s tem »poleg«? Je to alternativno ime za *Arnače*? ATLAS toponima *Arnič*e ne pozna), *Arnovo Selo* (ATLAS 155/B1 pri Krškem). Za vsa ta imena dopušča Bezljaj dve razlagi: ali iz nemškega antroponima Anrholdt ali preko hipokoristika Arni, Arne iz hagonima Bartholomaeus, češ da je ta hipokoristik za naše svetniško ime »na Štajerskem običajen«: ne samo na Štajerskem, kakor smo videli, ampak prav toliko tudi na slov. Zahodu. Obenem Bezljaj poudarja, da se »germanski antroponim *Arnold*... pojavlja pogosto na Koroškem v Podjuni in v predgorjih Karavank«.

Kolebanje in križanje osnov je na dlani in navajam še krajevna imena: *Križev vrh* (ATLAS 87/A1 pri Gornjem Gradu), naselje *Arnež* (ATLAS 15/A2, nem. *Arnfels* na avstrijskem Štajerskem), istoimenski zaselek (ATLAS 85/A2 ob Kokri), *Arnežnik* (ATLAS 63/B2 pri Ravnah), *Arnice* (ATLAS 152/A1 pri Mokronogu, ki mu v KLS II,602 in 617 odgovarjata kar dva istoimenska zaselka — *Arnice* (na *Arničah*) — v občini Trebnje, prvi spada h Gorénji Jesenici, drugi k Puščavi), *Arnšek* (ATLAS 90/B1 pri Žalcu): v vseh teh primerih nas dvom ne zapušča, vendar lahko privilegiramo Bartolomeja. Nemško ime se je ohranilo v skoraj nespremenjeni obliki v zaselkih *Arnovt* (ATLAS 61/B3 v Savinjskih Alpah) in *Arnold* (ATLAS 10/B3 pri Svetem Mestu na Koroškem) ter v nemškem imenu ziljskega Podkloštra: *Arnoldstein* (ATLAS 26/B2).

Spričo teh redkih obrobnih gotovosti sem pustil vnmear ime *sv. Arnolda* spovednika, muzika na dvoru Karla Velikega, ki ga Cerkev praznuje 18. julija, ob njem časti še blaženega *Arnolda* iz Villersa 30. junija. Germansko ime *Arnwald* (starovisokonemški *arnu*, *aro* »orel« se v njem družijo z *wald* iz glagola *waltan*, *waldan* »poveljevati« s pomenom »kdor poveljuje kot orel, kdor ima orlovsko oblast«) se je po Evropi rajši širilo v obliki *Arnualdus*, *Arnaldus* (TAGLIAVINI II,234). Če puščamo vnmear dve gotovi prisotnosti tega svetniškega imena na Koroškem in eno samo tostran državne meje med Avstrijo in SRS, in ob njih ugotovimo, da so bile sprejete razmeroma pozno, potem bomo pri vseh ostalih dajali pri razlagi prednost staremu Bartolomeju s hipokoristično osnovo *Arne*-, *Arni*- oz. v sestavi kar *Arn*-.

Bassus

Ime izhaja iz poznega latinskega pridevnika *bassus* »debel, nevisok«, ki je morda oskijskega izvira kakor tudi rimska cognomina *Bassus*, *Bassa*, *Bassius*, *Bassia*; ni mogoče ugotoviti vokalne kvantitete toničnega zloga (A. Ernout - A. Meillet, Dictionaire Etymologique de la langue latine, Paris 1959). Cerkev praznuje 14. februarja svete Basa, Antonia in Protolika, mučenike v Aleksandriji, 11. maja sv. Basa, mučenika v Rimu pod Dioklecijanom, 20. novembra svete Basa, Dioniza, Agapita in 40 drugih, mučenike v Herakleji, in 5. decembra sv. Basa škofa, mučenika pod Decijem in Valerijanom (MARTYROLOGIUM ROMANUM). Svetega Basa so častili v Benetkah (CSV 116), v Kopru in

Strunjanu: tu je bil benediktinski priorat sv. Basa na mestu, kjer je pozneje stala vila Tartini in danes stoji gostinško poslopje.

Čeprav ni moč ugotoviti kvantitete etimološkega toničnega vokala, izvaja RAMOVŠ (Konzonantizem 85) krajevno ime *Šempas* (Kol. *sveti shen pas* 231) iz svetniškega imena *sanctus Bassus*. Krajevno ime *Šempas* v novogoriški občini je edino v vsem slovenskem prostoru, ki ga lahko pripisujemo temu svetniku. *Šempasko polje* (ali *V gmajni*), ki ga omenja KLS I,227, spada pač kot pridevnik k istemu toponimu.

Iskati sledove za tem svetniškim imenom je skoraj nemogoče, ker bi se osnova nujno križala z nekaterimi drugimi (začenši z osnovo *Bas*-, *Baš*- k svetniškemu imenu Sebastianus).

Pri doslej orisani sliki nekaj moti: češčenje svetega Basa naj bi k Slovencem prišlo z beneško-romanskega juga. V tem primeru bi v slovenskih imenskih oblikah pričakovali, da se ohrani začetni *B*- svetniškega imena. Sprememba tega začetnega *B*- v *P*-, ki jo očituje krajevno ime, priča, da prihaja svetniško ime samo, to pomeni kar češčenje tega svetnika, z nemškega Severa. Zakaj *p* se pojavlja »za germanski *b* v začetku besede in v geminaciji ter v skupini *-mb-*, ker v teh slučajih je *b* v bavarščini prešel v *p*...« (KONZONANTIZEM 198). Če je torej v slovenščini *Sempas*, to pomeni, da je ime priromalo k nam z Bavarske, kjer se je že glasilo *Pas*. Kolomonov žegen, ki ga Ramovš navaja, je koroški rokopis in v njem je ta *P*- še najbolj razumljiv. Dejansko je ime tega svetnika zelo pogostno po vsem slovenskem prostoru, če izključimo skrajni Zahod in Vzhod, v zagovorih zoper kačji pik: kar sedemnajstkrat ga srečamo v besedilih, ki jih je zbral MÖDERNDORFER (str. 288-297). Ves slovenski Sever ima *P*- in to tudi v redkih primerih, ko je ime nekoliko izmaličeno (Struge: *Šempavz*; Tolminska: *Šenpav*; Krn: *sbet Ampás*) in to za celih petnajstkrat. Le dvakrat srečamo na slovenskem Jugu imensko obliko z *B*-: (Ribnica: *Irmbas*; Ponikva: *Šenberjevs*). Primer iz hrvatskega Roča pri Buzetu *Sv. Šempas* nas ne moti, saj so buzeški godci hodili gost daleč po vsem slovenskem prostoru, obvladali so slovensko plesno glasbo in so lahko mirno prinesli domov iz katerega koli drugega kraja zagovor zoper kačji pik s to imensko obliko. Zanimivejše je ugotoviti, da sta obe imenski obliki z *B*- izmaličeni: čeprav podatki kažejo na časovno in krajevno diferenciran prodor sv. Basa na slovenski prostor (najprej z romanskega Zahoda v južno Slovenijo, pozneje z nemškega Severa v severno Slovenijo do Goriške), imamo pač vezni člen, ki zapolnjuje vrzel.

Benedictus

Latinsko krščansko ime *Benedictus*, ki pomeni klasikom »hvaljen«, dobi nov pomen »kdor išče božjo zaščito«, »posvečen s posebnim obredom«. Cerkev praznuje 21. marca sv. Benedikta iz Norcie, ustanovitelja opatije v Montecassinu in benediktinskega reda, ki je umrl ok. l. 547, in časti še 12. januarja angleškega opata sv. Benedikta, 11. marca milanskega škofa sv. Benedikta, 23. marca meniha sv. Benedikta, 4. aprila sv. Benedikta iz S. Filelfa, 16. aprila sv. Benedikta-Josipa Labreja, 8. maja sv. Benedikta II. papeža, 7. julija blaženega papeža Benedikta XI. in 12. novembra poljskega mučenika sv. Benedikta (TAGLIAVINI I,86).

LOJZE BREZNIK:

(19)

DNEVNIK (1941-1943)

15. marec 1943

Bila je spet doba satanovega trnja v glavi: melanholija, žalost, otožnost, skrupuloznost. Zvečer so me živci pekli, bili so vroči, skoraj so zavreli. Tolažil me je stavek sv. Terezije Velike: Stavi vse na kocko za Boga, življenje in čast. Včeraj ponoči sem šel ven in ko sem se vrnil, sem se pokrižal z blagoslovljeno vodo in zdelo se mi je, da je nekaj skočilo in zatacalo pod nogami. Legel sem in mirno zaspal. Prej pa nisem mogel spati. Bile so neke navidezne sladkosti, mislil sem na Kristusa v Evharestiji, pa sem bil zbit in utrujen.

Dopolodne v stolnici je bilo že boljše. Vendar pa nisem pridige nič doživel. Slišal sem, pa kakor da nič ne razumem. Jezil sem se na pridigarja, zakaj za ljudstvo tako težko pridiga. V resnici pa je bila pridiga tako preprosta in pristrčna (govoril je dr. Arnejc o papežu za 4. obletnico), da so še pri mizi opoldne o tem govorili in je Žakelj dejal, da temu pristoji tako pridigovanje.

Popoldne na Karitas sem bil zbit in nisem mogel nič. Vendar sem že čutil neki mir. Zvečer sem se prebudil in začutil okolico. Stari spomini na dom, na ljudi (razmerje duhovnika in vernikov) so se vrnil, optimizem se je vračal. Govoril sem si: mir za vsako ceno! Mirno, tiho, vztrajno, zavestno delo — zakrament sedanjega trenutka. *Noli foras ire, redi in te ipsum*⁵⁾. Kaj si? Človek — *telo*, ta skrivnostni labirint, in *duša*, v še večjo tajno zavita. Gospodari v tem domu, nad vsako krettnjo, nad vsako mislijo in vzgibom. Ne blo-di okoli. In tudi drugi so *telo* in *duša*...

18. marec 1943

Zdi se mi, da sem kakor tisti slepec, ki ga je Jezus ozdravil, pa je najprej videl ljudi podobne drevesom (namreč deblom). Te dni sem v svetu zagledal človeka — prej mi je bil samo pojem. Človeka z dušo in telesom, z rokami, nogami, obrazom, krettnjami. Človek — koliko jih je, koliko jih je bilo in jih bo! In eden izmed njih je Sin človekov, ki je rešil uganko človeka: odrešil ga je *greha* in mu pokazal na *križ*, na katerem je prej sam umrl.

27. april 1943

Veliko noč preživljam v Škocjanu, sredi hruma in nemira, v senci pušk in bomb. Prave slike o teh počitnicah nimam. Ne znam več vrednotiti. Tisto, kar je za druge nekaj, zame ni nič, kar pa jaz cenim, za tisto se

drugi ne menijo. Živci mi nagajajo. Mislil sem, da se bom odpočil, pa se ne morem zdržati od knjig in branja in vina, ki me po njem boli glava. Ko sem bil v Ljubljani, sem hrepenel po deželi, da bi spet videl ljudi, kakršni so v resnici, da bi videl preprostega človeka. Sedaj sem tu in vidim in gledam. Spoznanje: da preprost človek precej razume in ni tako omejen, kakor si v Ljubljani domišljamo (seveda da sebe povišujemo). Ne morem si pa predstaviti sebe v tej okolici. Zdi se mi, da bom tu zagledal svoj pravi obraz, brez hinavščine in zakrinkavanja. Vedno se mi vsiljuje mišljenje, da sem nekaj posebnega, višjega, da je tudi moja vera višja, da je moje krščanstvo drugačno kot pri vernikih tukaj, da se jaz s svojo višjo vero lahko ponašam, oni pa se svoje lahko sramujejo. Če bi o kakšnem preprostežu rekli, da je globoko pobožen, bi to nič ne cenil, če bi pa to rekli o inteligentu, bi mu bil morebiti nevoščljiv, kakor se mi v semenišču to večkrat primeri. Gledam na zunanost, namesto da bi videl v vsakem *človeka*. Gledam na obleko in obraz, ne pomislim pa na dušo. Dvigam se previsoko nad bližnjega in to se kaznuje s tem, da se ne čutim več fantazma, enega izmed teh ljudi, ampak nekakšno meh-kobno spiritualistično bitje. Zato tudi stvari ne znam prav opazovati, ker ne gledam v predmet, ampak iščem neke v megli okoli njega in takoj alegoriziram. Dve leti sem se tako nenaravno razvijal v neke meglenne višine in mislil, da imam monopol nad vse, kar je nadnaravno. V resnici pa sem vse dobil iz knjig, ki so jih napisali drugi... Sedaj me včasih zazebe ob misli, da sem samo to, kar me je tukaj *hic et nunc* in nič več, da sem eden izmed premnogih, na milijarde jih je bilo in jih še bo, da sem preprosto človeče. Vse tisto, kar v sebi kuham in premišljam, se mi zdi strašno lepo in visoko, ko pa to izrazim, vidim, da je zelo vsakdanje.

Seveda živim v nekakšni suhoti in zato ni prave jasnosti. Polno imam skušnjav glede poklica. Poklic sem zavil v neko resignacijo, melanholijo in modrijanstvo, kar pa uvidim, da ni katoliško. Biti moram preprost, ljubezniv, vesel, nič zagrenjenosti, nič domišljavosti, da sem nekaj posebnega, da me morajo vsi občudovati, češ da ta človek je šel v bogoslovje. To pa seveda zahteva žrtve, predvsem odpovedi tistemu notranjemu samolaskanju in samoljubju ter odkritega priznanja, da sem navaden človek med navadnimi ljudmi. Tega priznanja pa se bojim.

5) Nikar ne hodi ven, vrni se vase!

Umrli je Miro Gradnik

Kot žrtev nesreče pred rojstno domačijo v Medani, kjer ima spominsko sobo tudi stric pesnik Alojz Gradnik, je 16. aprila umrl Gradimir (Miro) Gradnik. Ni še dopolnil 60. leta. Z delom in podjetnostjo si je ustvaril mednarodni sloves kot nešteto-krat nagrajeni pridelovalec kvalitetnih vin. Posvečal pa se je tudi javnemu delu na krminskem narodnostno ogroženem področju. Do ustanovitve Slovenske skupnosti na Goriškem leta 1975 je bil član italijanske socialnodemokratske stranke s pomembnimi zadolžitvami v domači občini, a tudi na višji strankarski ravni. Leta 1975 se je z velikim ognjem vključil v slovensko stranko. Nazadnje je bil njen pokrajinski predsednik za Goriško in deželni podtajnik. Na pogrebu v Medani se je zbralo 3.000 ljudi.

PRIMER PEPI MARKETZ

27. februarja je župnijski upravitelj v Št. Jakobu v Rožu na Koroškem Pepi Marketz pokopal krajevnega socialističnega podžupana Wolfganga Gitschtalerja. Med mašo je v pridigi omenil, da mož ni bil posebno cerkven in da v bolezni ni poklical k sebi duhovnika. Kritične besede so v nemškem tisku na Koroškem sprožile pravo gonjo proti župniku. Obarvala se je z argumenti, ki so žal tako »značilni« za Koroško...

OBČNI ZBOR ZSKP

V Gorici je bil 11. aprila občni zbor Zveze slovenske katoliške prosvete. Za predsednika je bil potrjen dr. Damjan Paulin. Zveza se že pripravlja na 30-letnico, ki bo januarja 1989.

KNJIGA MSGR. CRACINE

Beneški duhovnik msgr. dr. Angel Cracina, ki zadnja leta živi v Čedadu, je izdal v italijanščini novo knjigo, in sicer o socializacijski vlogi liturgije in še posebej maše.

UMRL FILOZOF JANŽEKOVIČ

9. marca je zaradi kapi umrl v Ljubljani 87-letni duhovnik, filozof in bogoslovni profesor dr. Janez Janžekovič. Na Teološki fakulteti v Ljubljani je predaval od leta 1938 do 1975, delaven pa je bil do konca. Temeljne študije je zbral v Izbranih spisih, znani knjigi pa sta tudi Smisel življenja in Filozofski slovar. Pred leti je nastopil v Dragi. Zavzemal se je za dialog, utemeljeval narodnostne vrednote, raziskoval spoznavoslovje, marksizem, francoske mislece, etična vprašanja in drugo.

CERKEV IN USTAVA

Komisija Pravičnost in mir pri slovenski pokrajinski škofovski konferenci je 11. marca objavila izdajo o ustavnih spremembah v Jugoslaviji. Dne 3. aprila jo je podprla s svojo izjavo tudi sama pokrajinska škofovska konferenca, ki je poudarila nujno obrambo slovenske suverenosti, pravic, ki izhajajo iz dostojanstva človekove osebe, kot tudi nujnost pospeševanja demokracije, svobode, pluralizma, omike in dostojanstva.

RAZSTAVE V PETERLINOVIM DVORANI

V Peterlinovi dvorani sta v preteklih mesecih razstavljala tržaška slikarja Demetrij Cej (14.3. - 31.3.) in Boris Zuljan (11.4. - 23.4.). Oba umetnika sta med obiskovalci vzbudila veliko zanimanja in pozornosti.

NOVI PREDSEDNIK SKA

V Buenos Airesu je bil 30. aprila občni zbor Slovenske kulturne akcije. Dosedanji predsednik Lado Lenček, CM se je umaknil, ker se bo preselil na Koroško in tam bližje domovini posvetil svoje moči širjenju misijonske misli, saj so v Argentini tudi Katoliški misijoni, ki jih je ta zaslužni duhovnik urejal, prenehali izhajati in se umaknili novi misijonski reviji v Sloveniji.

Novi predsednik je dosedanji tajnik profesor Andrej Rot, esejist in pesnik mlajšega rodu. Novi tajnik je Tone Brulc.

Prvi kulturni večer nove, 35. sezone Slovenske kulturne akcije so izjemoma priredili 13. februarja v Bariločah, kjer so predstavili novo knjigo tamkajšnjega planinskega pisatelja dr. Vojka Arka Cerro Shaihueque, ki jo je opremila Bara Remec.

NAGRADA IZ ČERNETOVEGA SKLADA

Na rednem večeru DSI so v ponedeljek, 18. aprila, podelili letošnjo nagrado iz Černetovega sklada tržaškemu kulturnemu delavcu, uredniku Primorskega biografskega leksikona in našemu dolgoletnemu sodelavcu prof. Martinu Jevnikarju za njegovo življenjsko delo na področju slovenske tiskane besede. Na večeru so o nagrajencu spregovorili član odbora Sklada dr. Zorko Harej ter profesorici Nadja Pahor Verri in Lojzka Bratuž.

Dr. Zorko Harej izroča nagrado Černetovega sklada prof. Martinu Jevnikarju

Prof. Martin Jevnikar se zahvaljuje za priznanje

SOLIDARNOST S KOROŠCI

Tudi slovenski izseljenci so izpričali solidarnost koroškim rojakom, ki se upirajo protislovenski šolski reformi. V Argentini je bila 11. marca manjša manifestacija mladih Slovencev pred avstrijskim veleposlaništvom, zastopstvo pa je izročilo spomenico veleposlaniku.

Na veleposlanika v Ottawi pa so se obrnili slovenski zastopniki v Kanadi.

STU LEDI

Tržaška folklorna skupina Stu ledi je z lepim sporedom v Kulturnem domu 5. marca proslavila svojo 15-letnico. Njena ženska skupina je izdala novo kaseto. Duši skupine Nadji Kriščak pa je bila podeljena Maroltova plaketa.

NOVI PREDSEDNIK SLOVENSKE MATICE

V Ljubljani je bil 10. marca izvoljen za novega predsednika Slovenske matice dr. Primož Simoniti. 51-letni klasični filolog in prevajalec je nasledil zgodovinarja dr. Boga Grafenauerja.

KULTURNI DNEVI SLOVENCEV V AVSTRIJI

Od 17. do 19. marca so bili v Canarjevem domu v Ljubljani Kulturni dnevi Slovencev v Avstriji. Poleg dramskega, pevskega in likovnega sporeda je bil poudarek na 50-letnici Hitlerjeve priključitve Avstrije Nemčiji in na problematiki dvojezičnega šolstva.

NAGRAJENA OBČINA DEVIN-NABREŽINA

Ob evropskem letu okolja je Svet evropskih občin in dežel podelil devinsko-nabrežinski občini, ki jo vodi župan Bojan Brezigar, prvo nagrado v njeni kategoriji, in sicer za izvedbo Rilkejeve pešpoti od Sesljana do Devina.

CERKEV IN SLOVENSKA KULTURA

Sredi marca je Slovenska matica priredila v Ljubljani dvodnevni interdisciplinarni kolokvij o Cerkv in slovenski kulturi od konca 18. do konca 19. stoletja.

UMRL SVETOVNI POPOTNIK

V zahodnonemškem kraju Murnau na Bavarskem je 16. marca umrl ameriški Slovenec in mnogostranski javni delavec dr. Andrej Kobal. Rodil se je v Cerknem leta 1899, v ZDA pa je bil častnik, univerzitetni profesor, član državne obveščevalne službe in še marsikaj drugega, o čemer je napisal spomine Svetovni popotnik pripoveduje v dveh zvezkih, ki ju je izdala Goriška Mohorjeva družba. Pri njej je potem izdal še knjigo Slovenec v službi FBI.

PRIZNANJE DR. INZKU

Dvorni svetnik, vodja manjšinsko-šolskega oddelka pri deželnem šolskem svetu v Celovcu dr. Valentin Inzko je praznoval 65 let. Ob koncu šolskega leta bo stopil v pokoj. V Sloveniji so mu podelili visoko priznanje za zasluge na šolskem področju in za sodelovanje med Slovenijo in Koroško.

PRIMORSKA IN KOROŠKA POJE

Krščanska kulturna zveza iz Celovca je 6. in 13. marca priredila koncerta revije Koroška poje v Celovcu in Beljaku. Posvečena sta bila 80-letnici prosvetne centrale na Koroškem in 35-letnici same KKZ. Velikovec pa je za slovensko pesem še vedno prepovedan!

Revija Primorska poje pa se je začela 18. marca in je zajela na številnih koncertih nad 120 zborov. Dne 19. marca je bil prvič koncert tudi v Terski dolini.

ŽAGARJEVA NAGRADA PROF. PAVLETIČU

Dne 25. marca je prejel Žagarjevo nagrado za telesnovzgojino, kulturno in narodno delo na Tržaškem prof. Bojan Pavletič.

Akademik Ivan Vidau (rojen na Opčinah) pa je prejel nagrado za znanstveno in organizacijsko delo.

KAVČIČEVI SPOMINI

Časopis za kritiko znanosti je izdal v Ljubljani dnevnik in spomine Stane Kavčiča v dveh zvezkih. Kmalu je že prišlo do ponatisa. Kavčičevi zapisi segajo od dneva po prisilnem umiku iz politike leta 1972 do smrti lani.

Študentje ekonomske fakultete v Ljubljani so 6. aprila priredili javno tribuno z naslovom »Kakor domine padajo tabuji na Slovenskem... Stane Kavčič in njegov čas.« Med 600 udeleženci je bilo nekaj nekdanjih Kavčičevih ministrov.

IZ DELOVANJA DSI V MARCU IN APRILU

Društvo slovenskih izobražencev je na višku letošnje sezone pripravilo naslednja srečanja: v ponedeljek, 7. marca, je prof. Tomaž Simčič predaval o Gosarjevem krščanskem družbenem nauku; 14. marca je dr. Tone Stres predaval na temo »O čem cerkev ne sme molčati«; naslednji ponedeljek, 21. marca, je bila na vrsti okrogla miza, katere so se udeležili predstavniki italijanske manjšine v Istri in osvetlili probleme, s katerimi se kot skupnost ukvarjajo; 28. marca je podal velikonočno misel tržaški škof Lorenzo Bellomi; prva dva ponedeljka po Veliki noči sta bila posvečena nagradi Vstajenje in nagradi iz Černetovega sklada, o katerih poročamo posebej.

Dr. Alojzij Starc v DSI

PRAZNIK SLOVENSKE KULTURE NA LAŠKEM

Ob prazniku dneva slovenske kulture na Laškem v petek, 11. marca, v prostorih rajonskega sveta v Selcah (Ronke). Praznik je organizirala slovenska komisija pri javnem večnamenskem centru v Ronkah. Pri prireditvi je sodelovalo tudi društvo Jadro, ki je predstavilo štiri pesmi domače pesnice Nivee Samar (na sliki skupaj s prof. R. Frandoličem, ki je pesmi bral v slovenskem jeziku, in s prof. D. Fabrisom, ki jih je bral v italijanskem jeziku). Pesnico in pesmi je prvič predstavil in komentiral D. Devetak iz Ronk (slika spodaj).

✚ ARHEOLOG ŠAŠEL

Marca je umrl dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, arheolog dr. Jaro Šašel. 64-letni znanstvenik je bil strokovnjak za rimsko dobo v Alpah in na Balkanu. Urejal je epigrafsko gradivo in bil med uredniki Arheološkega vestnika.

PETER RUSTJA PODPREDSEDNIK MENS-a

Na občnem zboru Mladine evropskih narodnostnih skupnosti (bivše mladinske sekcije FUENS-a) v Briksnu na Južnem Tirolskem je bil v tednu pred veliko nočjo izvoljen za podpredsednika predstavnik Mladinske sekcije Slovenske skupnosti iz Trsta Peter Rustja. Karih 80 udeležencev je na seminarju zastopalo 17 manjšin.

4.000 SPOMENIKOV NOB

Pristojni svet pri SZDL v Ljubljani je ugotovil, da je v Sloveniji 4.000 spomenikov narodno-osvobodilne vojne. Akcija postavljanja velikih obeležij je končana.

✚ BISEROMAŠNIK GULIČ

V Portorožu je 10. aprila umrl starosta primorskih duhovnikov, biseromašnik Alojz Gulič. 85-letni duhovnik je bil dolgo let župnik v hrvaški Istri, nato v Vremah in Podgorju.

OBISK ZSMS

Vodstvo Zveze socialistične mladine Slovenije je pod vodstvom predsednika Toneta Anderliča obiskalo 9. aprila deželno vodstvo Mladinske sekcije Slovenske skupnosti v Trstu in Gorici.

109 USTRELJENIH

Na proslavi 10. aprila je bila ponovno poudarjena zahteva, da je treba ukiniti strelišče na Opčinah in zgradbo z neposredno okolico spremeniti v spominski park miru. Tam je bilo v letih 1941, 1944 in 1945 ustreljenih 109 obsojencev in talcev, začeti s junaki drugega tržaškega procesa.

DOMUS SLOVENICA

Gospodarska zbornica Slovenije in nekatere druge ustanove ter podjetja so 11. aprila odprli na Dunaju razstavišče za prikaz slovenskih umetniških in gospodarskih dosežkov Domus Slovenica.

KIDRIČEVE NAGRADE

Sklad, ki podeljuje v Ljubljani Kidričeve nagrade, je sklenil, da bo odslej enakopravno upošteval tudi zamejstvo. Letos je iz sklada prejel nagrado tržaški zgodovinar dr. Jože Pirjevec za delo Tito, Stalin in Zahod.

ARGENTINSKI PEVCI

V župni cerkvi sv. Družine v Mostah v Ljubljani je 2. februarja nastopil mladi slovenski basist iz Argentine Janez Vasle, ki je tudi glasbeni časnikar. Na orgle ga je spremljal Hubert Bergant.

V isti cerkvi je 20. aprila nastopil še mladi baritonist iz Mendoze v Argentini Marko Bajuk, ki ima zdaj angažma v Ljubljani. Spremljala ga je organistka s. Cecilija Kobal.

V velikonočnem času sta bila zasebno v Sloveniji tudi pevca Bernarda Fink in njen brat Marko Fink iz Argentine.

Pevska kultura med mladimi Slovenci v Argentini je na zavirljivi ravni.

DARILO BOŽIDARJA JAKCA

Slikar Božidar Jakac, ki bo julija dopolnil 89 let, je podaril opus 828 del občini Novo mesto. Zbirka bo razstavljena v tamkajšnjem Jakčevem domu.

ALOJZ MILIČ NAGRAJEN

Združenje dramskih umetnikov Slovenije je marca podelilo tri svoja priznanja. Med nagrajenimi igralci je tudi član ansambla Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta Alojz Milič.

PESEM MLADIH

V nedeljo, 27. marca, je bila v tržaškem Kulturnem domu tradicionalna revija Pesem mladih, ki jo vsako leto prireja ZCPZ na Tržaškem. Letošnje revije se je udeležilo enajst zborov. Pri skupni pesmi je sodeloval ansambel »Synthesis 4«. Uvodne misli je izrekla Majda Legiša.

Otroški zbor Vigred - Šempolaj na Pesmi mladih

NOVA ZGODOVINA TRSTA

Pri založbi Laterza v Bariju je izšla nova zgodovina Trsta, ki jo je napisal tržaški univ. prof. Elio Apih. Gospodarstvo Trsta je obširno obdelal prof. Giulio Sapelli, kulturo pa prof. Elvio Guagnini. Vsi trije obravnavajo tudi slovensko prisotnost.

NOVOMAŠNIK V ARGENTINI

V Miramaru v Argentini so 6. januarja posvetili novomašnika Viktorja Jakoba Demšarja. Po očetu je Slovenec, in za Slovence je imel tudi ponovitev nove maše.

ALFONZ JARC

V Argentini je izšla v samozaložbi brošura o dragatuškem župnem upravitelju Alfonzu Jarcu, ki je bil umorjen enkrat po maju 1945. Besedilo je napisala njegova že rajna sestra.

SLOVENSKI NOSILEC BAKLE

Kot poroča slovenski tisk iz Kanade, je bil med nosilci olimpijske bakle na zimskih olimpijskih igrah v Calgaryju Slovenec Lojze Koželj. Pred vojno je bil akademski prvak v Sloveniji. Zdaj je z ženo plavalški trener v Montrealu, njegovi sinovi pa so odlični plavalci.

DOKTORJI ZNANOSTI

Lani je doseglo znanstveni doktorat v Jugoslaviji 998 kandidatov. Od tega je bilo 27 tujih državljanov, ni pa znano, koliko jugoslovanskih državljanov je ta akademski naslov doseglo v tujini.

V Sloveniji so lani proglasili sto doktorjev znanosti.

UMRL DUHOVNIK MIKULA

V Sydneyu v Avstraliji je po daljši bolezni umrl 8. aprila izseljenski duhovnik dr. Janko Mikula. Rodil se je leta 1904 v Ločah na Koroškem in bil posvečen leta 1932 v Celovcu. Leta 1952 je odšel v Avstralijo, pred tem pa je bil vrsto let župnik na Hodišah. Ostal je tesno povezan s Koroško, ki ji je spenil znano, ponarodelo Pož, Podjuna, Zila.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

Mladinska organizacija SKK, ki redno prireja svoja sobotna srečanja, nas je marca letos presenetila s premiero igre S. Pregla in L. Susič »Geniji v kratkih hlačah«. V igri nastopa preko dvajset mladih igralcev. Doslej so igro z velikim uspehom ponovili že v Prosvetnem domu na Opčinah in v Modestovem domu v Celovcu.

Pariški kardinal Lustiger pozdravlja Slovence v Paris - Berçy

Pariz, kje je tvoj zaklad?

»Slovenci so najbolj zapadni slovenski narod. Prebivajo v severni Jugoslaviji, na Koroškem v Avstriji, v tržaški, goriški in videmski pokrajini v Italiji. Skozi 1.200 let je krščanstvo oblikovalo in ohranjalo kulturo slovenskega naroda, ki se je v svoji zgodovini moral neprestano boriti za svojo identiteto, za svoj obstanek in svobodo. Za časa Napoleona so Slovenci prišli v tesen stik s Francozi in to povezanost še danes izpričujejo številni slovenski izseljenci v Franciji.«

Tako so Slovence predstavili v nedeljo, 14. februarja, v najmodernejši športni palači Berçyju v Parizu, kjer se je zbralo čez 10.000 veroučne mladine s svojimi družinami in učitelji.

Srečanje je bilo pod geslom: »PARIZ, KJE JE TVOJ ZAKLAD?»

Od enajstih dopoldne do petih zvečer je trajalo srečanje in nihče se ni dolgočasil. Pariški kardinal Lustiger, ki je bil cel dan v Berçyju, je na začetku pozdravil desettisočo množico, poudaril, da so za starše otroci največji zaklad, in obenem prebral papežovo pismo, kjer sveti Oče poziva vse odrasle, naj v veselju posredujejo mladim zaklad, ki so ga sami prejeli: krstno vero.

Vrstilo se je mogočno petje ruskega cerkvenega zbora, nastopi raznih pevskih in plesnih skupin, igre, godba pariške žandarmerije, gasilci, ki so s svojimi atletskimi nastopi naravnost očarali publiko in tako še bolj poudarili svoje geslo: Rešiti ali propasti. Prišel je tudi častitljivi Abbé Pierre, ki skrbi za najbolj revne in ki je mladim povedal: »Dà, človek je lahko srečen, toda nikdar ni srečen brez drugih«. Z znano

pevko Mireille Mathieu se je deset tisoč grl pridružilo njeni popevki: Tisoč globčkov za mir. Tudi ni manjkalo dobrih domislic in klownov.

Veličastna je bila scenična igra, ki je trajala skoraj dve uri in ki je predstavila glavne mejnike Marijinega življenja, kakor ga je doživljalo v svoji dolgi zgodovini pariško vele mesto in njeno prebivalstvo.

Z godbo so nastopili tudi Nemci, s plesi Portugalci, s pesmijo pa poljski otroci.

Slovenci smo bili na srečanju v lepem številu častno zastopani in smo aktivno sodelovali. Mladinski ansambel »Samorastniki«, vsi v slovenskih narodnih nošah in obdani od ostalih slovenskih narodnih noš, je dovršeno zaigral in zapel dve slovenski narodni pesmi. Pa tudi 4-metrski prapor naše pariške župnije, ki ga je posebej za to slovesnost pripravila naša akademska pariška slikarka ga. Marjanca Savinšek in ki ga je nosil g. Janez Ložar, obdan od svojih otrok (vsi v narodnih nošah), je vzbujal pozornost v morju drugih praporov. Za »Samorastnike«, ki so se seveda za ta dan skrbno pripravili, je bil to krstni nastop, saj so nastopili pred desettisočglavo množico v eni največjih evropskih športnih dvoran (kar je zgodovinsko tudi za Slovence sploh!).

Srečanje se je zaključilo z mašo, kjer je somaševalo čez 150 duhovnikov (med njimi dva slovenska); oltarna miša je bila razporejena v obliki križa na osrednjem igrišču. V svoji homiliji je kardinal Lustiger poudaril: »Zaklad Pariza smo mi vsi in milijoni ljudi, ki živijo okrog nas. Zaklad smo eni in drugi, eni za druge.«

pnč

UMRL USTANOVITELJ SLOVENSKIH KOROŠKIH SKAVTOV SALEZIJANEC JANEZ ROVAN

V bolnišnici v Celovcu je 22. aprila umrl salezijanski duhovnik Janez Rovnan. Star je bil 77 let. Doma je bil iz Cerknice, skoraj ves povojni čas pa je deloval na Koroškem po župnijah, več let pa v Mohorjevem fantovskem dijaškem domu. Kot vzgojitelj se je posvečal mladini. Že v begunskih taboriščih je organiziral skavtske skupine, leta 1959 pa je ustanovil Slovenske koroške skavte v Celovcu. 28. aprila je bilo slovo od g. Rovana v Škocjanu, naslednjega dne pa pogreb v Cerknici, ki sta ga vodila ljubljanski pomožni škof dr. Lenič in salezijanski inšpektor Košir.

ANDREJ KOŠIČ NAGRAJEN

Slikar Andrej Košič iz Gorice je prejel Evropski pokal na razstavi ob 30-letnici Evropske skupnosti v Rimu.

100-LETNICA ROJSTVA ŽUPNIKA SEDEJA

V Števerjanu so se 10. aprila spomnili stoletnice rojstva župnika Cirila Sedeja, ki je delal v Števerjanu v letih 1920-1968. V cerkvenem atriju so nečaku nadškofa Frančiška Borgie Sedeja odkrili spominsko ploščo. Marjan Terpin pa je sestavil spominsko brošuro.

RAZSTAVA EDIJA ŽERJALA V TK

Konec aprila je v Tržaški knjigarni odprl svojo osebno razstavo član našega uredništva slikar Edi Žerjal. Posebno pozornost so vzbudile njegove najnovejše grafike na temo »Letni časi«.

25. LITERARNA NAGRADA »VSTAJENJE« ZA LETO 1987

Komisija literarne nagrade »VSTAJENJE« je pregledala 19 knjig, ki so jih v preteklem letu izdali zamejski in zdomski ustvarjalci. Po temeljiti presoji se je soglasno odločila, da podeli literarno nagrado »VSTAJENJE« za leto 1987 Francu Sodji iz Kanade za knjigo **Pisma mrtvemu bratu**, ki je izšla pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu.

Denar za nagrado je podelila Hranilnica in posojilnica na Opčinah.

Podelitev nagrade je bila v ponedeljek, 11. aprila, na večeru Društva slovenskih izobražencev. O nagrajenem delu je spregovoril pisatelj Alojz Rebula, poglavje iz knjige pa je prebrala Matjeka Maver.

UMRL PROF. PAVEL KUNAVER

V Ljubljani je v 99. letu umrl nestor slovenskih jamarjev, planincev in astronomov prof. Pavel Kunaver. Bil je predvsem pedagog. Veliko je pisal. Spomini so v knjigi Brezna in vrhovi. Pred vojno je bil chief-scout Dravske skavtske župe, po vojni pa se je pridružil tabornikom. Znan je bil pod imenom Sivi Volk.

POSLOVALNICA TKB

Tržaška kreditna banka je 15. aprila odprla novo agencijo v Rojanu. To je že tretja poslovalnica po osrednjem sedežu in agenciji pri Domju. Slovenski denarni zavodi pa imajo še vedno izredne težave za odpiranje novih »okenc«.

✚ ZGODOVINAR FRANC ZWITTER

V 83. letu je umrl slovenski zgodovinar, član akademije dr. Franc Zwitter. Po rodu je bil Korošec, čeprav rojen na Dolenjskem. Leta 1938 je postal profesor zgodovine novega veka na univerzi v Ljubljani. Veliko se je ukvarjal s slovenskim narodnim vprašanjem, s Koroško in s francosko upravo Ilirskih provinc.

✚ IVANA VELIKONJA ROJ. JEGLIČ

Dne 20. marca je umrla v Clevelandu 91-letna vdova po pisatelju Narteju Velikonji, načakinja škofa Jegliča Ivana Velikonja roj. Jeglič. Imela je 13 otrok. Moža so ji leta 1945 ustrelili. Vedno je skrbela tudi za skupnost, predvsem pri katoliški dobrotelosti.

INTERNATIONAL SLOVENIAN CLUB

To je zamisel Zveze slovenskih izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine. Samostojno društvo naj bi povezovalo uspešne izseljence, ki bi radi posvetili del svojih intelektualnih ali gospodarskih sposobnosti rojstnemu kraju.

SV. HEMA

Na Koroškem, a tudi v Sloveniji se množijo priprave na papežev obisk v Krki na Koroškem, kjer bo ob jubileju Sv. Heme v soboto, 25. junija, že tradicionalno romanje treh sosednjih škofij iz Avstrije, Jugoslavije in Italije. Janez Pavel Drugi bo imel med obiskom v Avstriji sv. mašo v nemščini, slovenščini, italijanščini in furlanščini ob 16.00 na prostem nedaleč od cerkve v Krki.

25. aprila je tja poromalo že 650 tržaških Slovencev na 13 avtobusih.

ŠOLSKI MUZEJ

V nekdanjem uršulinskem samostanu v Ljubljani, kjer je bila zadnja leta šola za medicinske sestre, je Slovenski šolski muzej odprl svojo stalno zbirko, ki je posvečena šolstvu na slovenskih tleh do leta 1848.

ODER 57

Žarko Petan in Tone Partljič sta za Knjižnico Mestnega gledališča ljubljanskega uredila knjigo s pričevanji o ukinjeni skupini Oder 57. Najznačilnejša dela članov skupine so bila Smoletova Antigona, Kozakova Afera in Rožančeva Topla greda.

FAŠISTI BREZ KRINKE

V Ljubljani so 20. aprila predstavili novo delo zgodovinarja prof. dr. Tonea Ferenca Fašisti brez krinke. Gre za zbornik 109 dokumentov italijanskih zasedbenih sil v Sloveniji s spremno študijo o italijanskem okupacijskem sistemu.

MAJCNOVE DRAME

Pri Mladinski knjigi je v zbirki Kondor izšla knjiga s tremi dramami Stanke Majcna: Kasija, Prekop in Revolucija. Uredil jo je in opremil s spremno besedo Goran Schmidt.

ZBOR HRAST

Ob 20-letnici moškega pevskega zbora in društva Hrast v Doberdobu je bil 22. aprila koncert v domači cerkvi. Dirigiral je mladi Hilarij Lavrenčič. Zbor je praznoval svoj jubilej z gostovanjem na Dunaju.

PASTORALNI OBČNI ZBOR

V Ljubljani je bil 23. aprila I. pastoralni zbor ljubljanske nadškofije. To je bil temeljit pregled stanja Cerkve in vernikov, ki mu bodo sledile podobne pobude še v Kopru in Mariboru. Sledila naj bi slovenska sinoda.

PISATELJI OB MEJI

Tretje srečanje pisateljev ob meji, ki se je končalo 24. aprila v Portorožu, je ponovno potrdilo veljavnost zamisli, ki povezuje lepo mednarodno družbo. Tokrat je nagrado Portorož za novelo prejel hrvaški pisatelj Milan Rakovac, medtem ko nagrade za esej niso podelili.

GLOBOJNER

Gozdna zadruga na Padričah, ki deluje že 90 let, je 24. aprila na Drašči odprla naravni park Globojner.

Nepotrebne dileme

Pomlad je čas šolskih izletov.

Prepletajo se cilji, zadehtijo v svojih barvah tudi kraji: Umbrija, Toskana, Slovenija, Avstrija... Dva dni, mogoče tri, samo en dan... In koliko sestankov po šolah; izmenjav mnenj, primerjanja izkušenj in cele gore spominov in namigov. Med njimi tudi napis, ki ga lahko prebereš v mestni kavarni: naša najdragocenejša reč je delo, zato ga vsakdo izmed nas hrani nekaj za jutri.

Ob tem so mi najprej prišli na misel tisti, ki še posebej uveljavljajo dragocenost dela in ga zato jemljejo po kapljicah ter puščajo velike količine te dragocene tvarine za prihodnje dni. V mislih sem zagledala prenekatero popravljanje cest in kopanje jarkov, odnašanje smeti in čiščenje mestnih ulic. Pa urade in pošte.

Nato sem se vprašala, kaj žene nekatere druge, da ves čas nekaj delajo in ne najdejo miru niti takrat, ko bi si ga morali dati. Na misel so mi prišli še tretji, ki sicer dajejo vse od sebe, ko delajo, znajo pa tudi ohra-

niti svoje ravnotežje s tem, da si privoščijo tudi počitek. Zdi se namreč, da je vse preveč takih ljudi, ki ne znajo ločevati svojega dela od drugih dejavnosti; kakor je vse več tudi tistih, ki ne znajo drugih dejavnosti ločiti od svojih dolžnosti. Zato taka disperzivnost, poraba tolikšnega časa za zadeve, ki bi ga potrebovale neprimer- no manj.

Že svoje otroke namreč učiš, najprej stori svojo dolžnost, potem boš imel čas tudi za drugo. Vendar če so dim po nekaterih sestankih, ki se jih moram udeleževati, je že nekaj generacij pozabilo na ta rek. Na njih se namreč govori o vsem vseprek. Včasih se sprašuješ, če je voditelj srečanja nezmožen vodenja, ali so vsi navzoči brez slehernega občutka za diskusijo. En glas gre čez drugega, novi diskutanti se brez reda vtrivajo v začetni pogovor in nič čudnega, če zavije debata na stranska pota. Argumenti, ki bi jih zlahka izčrpali v uri časa, neoprijemljivo lebdijo v zraku še po drugi uri sestankovanja. Delo je torej dragoceno, in ker je tudi sestanek delo, skušajmo to dragocenost zadržati čim dlje. To je moto naših srečanj.

Nemogoče razprave o določanju cene šolskega izleta si sledijo v nedogled v različnih variantah; končno je na diskusiji kosilo, ki se pri osnovnošolskih otrocih razvije v pravo dilemo eksistencialne sorte.

Kaj pa moj, ko pa je le pohano meso in ocvrti krompirček? In nereseni problem zelenjave? Res je zdrava, pa kaj, ko je nočejo jesti. Najbolje bi se odrezali s »pizzo«. In takojšnja replika: »Ne moremo, saj je izlet po Sloveniji, tam še »pašta« odpade.« In že smo tam, kaj bodo naši revčki jedli, da ne obcagajo? Sestavlja se jedilnik najbolj primernih jedi. Odloča se celo o tem, koliko bo kdo pil, ko ti misli že uhajajo k nekemu davnemu spominu, o lastnem šolskem izletu. Ne o nekem, pač o zadnjem.

Vsi smo bili prepričani, da bo naš zadnji izlet nekaj nepozabnega. Nekaj za dva dni in nekam bolj daleč. Vendar vsem demokratičnim poskusom navkljub nam to ni uspelo. Naš

izvoljeni predstavnik, ki ga je profesor kemije z upravičeno daljnovidnostjo neprestano nazival z »onorevole«, je naše želje posredoval razredniku.

Vendar je bila v tedanji šolski diktaturi, ki te je iz ravnateljstva vrgla že v trenutku, ko si šel kot enotna delegacija prosit za prostor, v katerem bi se enkrat na mesec dijaki lahko zbrali h kratki diskusiji, vsaka demokracija odveč. Tako ni žel uspeha niti naš predlog o šolskem izletu v notranjost Italije.

Imeli pa smo en dan na razpolago in prostrani Kras pred sabo. Tako smo peš odšli na repensko gmajno, kjer naj bi za vse pekli meso na žaru. Naš razrednik, ki je sicer pokazal nekaj neslutene topline v brcaju žoge, je odločno zavrnil vsakršno hrano, ki smo jo pripravili in si tako zapravlili še tisto malo simpatije, ki bi bila mogla vznikniti ob nogo-metu...

ANTENA

RIŽARNA

Na državni praznik osvoboditve, 25. aprila, je bila v tržaški Rižarni spominska svečanost. Slovenski govornik je bil pokrajinski odbornik za kulturo dr. Zorko Harej. Slovenske so bile deloma tudi molitve in pa petje.

NSKS V SOSVET

Narodni svet koroških Slovencev je sklenil, da vstopi v sosvet za manjšinska vprašanja, čeprav ohranja temeljne kritike do »sedmoujlijske zakonodaje«. V sosvet je imenoval predsednika NSKS dr. Grilca, predsednika Krščanske kulturne zveze dr. Zerzerja, podpredsednika Koroške enotne liste dr. Apovnika in ravnatelja slovenske gimnazije dr. Vospernika.

VIOLINIST ŠIŠKOVIČ

Tržaški violinist Črtomir Šiškovič je pri Radiu televiziji Beograd posnel prvo samostojno stereo ploščo. Pri klavirju ga spremlja Igor Lasko.

Slovenska prosveta
in Zveza slovenske katoliške
prosvete

razpisujeta

XIV. tekmovanje
zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

*Tekmovanja se lahko udeležijo
amaterski odri, ki delujejo v
naši deželi.*

*Tekmovanje traja do konca
leta 1988. Izid bo javno razgla-
šen ob slovenskem kulturnem
prazniku februarja prihodnjega
leta.*

*Skupine, ki se nameravajo
udeležiti tekmovanja, morajo
javiti svojo udeležbo enemu od
obeh prirediteljev.*

Staramo se, sem pomislila, ko sem se zopet povrnila v sedanost, med ocvrti krompir, pohanje in druge dolgoveznosti...

Pomenljivo sem dvignila roko, ko je bilo treba odločati za ali proti dunajskemu zrezku. Pri takih, za našo šolo usodnih odločitvah, res ni smel manjkati glas izvoljenega predstavnika.

Zanimiv zgodovinski simpozij v Ljubljani

Cerkev in slovenska kultura od konca 18. do konca 19. stoletja je bil naslov kolokvija, ki ga je v Ljubljani organizirala Slovenska matica dne 16. in 17. marca 1988. To sta bila dva bogata študijska dneva, med katerima se je za govorniškim pultom zvrstilo kar 16 predavateljev, raziskovalcev, duhovnikov, profesorjev zgodovine, filozofije in jezikoslovja. Po uvodni besedi predsednika Slovenske matice Boga Grafenauerja je o splošnem položaju slovenske duhovščine in Cerkve v 19. stoletju prvi spregovoril France Kralj, profesor zgodovine v vipavskem malem semenišču. Pomemben delež, ki ga je imela duhovščina pri oblikovanju slovenske nacionalne zavesti, je prišel do izraza v referatu Vasilija Melika, docenta na zgodovinskem oddelku ljubljanske Filozofske fakultete. Spregovorila sta nato Metod Benedik in Marjan Smolik, oba profesorja na ljubljanski teologiji, prvi o duhovnih vplivih in spremembah v Cerkvi na Slovenskem v 19. stoletju, drugi pa o oblikovanju in vzgoji slovenskih duhovnikov v istem obdobju. Največjo pozornost so pri tem tako referenta kot razpravljalci posvetili pojavi janzenizma in njegovemu vplivu na oblikovanje slovenskega katolicizma. V popoldanskem delu je najprej salezijanski duhovnik Bogdan Kobal govoril o slovenski Cerkvi v razponu med domom in svetom, pri čemer je poudaril predvsem njeno misijsko razsežnost z izjemno osebnostjo škofa Baraga. Sledila je obravnava dveh specifičnih vidikov: zgodovinar France M. Dolinar je s svojim posegom ovrednotil lik škofa Wolfa tudi z ozirom na njegove zasluge v prid slovenske inteligence, Miloš Rybač z Akademije znanosti in umetnosti pa je prikazal nastanek in razvoj Družbe sv. Mohorja s posebnim poudarkom na njem ustanovitelju, škofu Slomšku. O Cerkvi in slovenskem šolstvu je govoril nato Andrej Vovko, prvi dan kolokvija pa je sklenil Jože Gregorič, duhovnik v pokoju, z referatom o prispevku duhovnikov k slovenski kulturi. Predstavil je celo galerijo znanih, a tudi manj znanih duhovnikov, ki so v 19. stoletju doprinesli svoj pomemben delež na najrazličnejših področjih kulture, književnosti, znanosti, obrti, poljedelstva itd. Nekateri med njimi so bili v svoji stroki pravi pionirji.

Naslednji dan, 17. marca, je profesorica Martina Orožen v uvodnem predavanju posegla na področje jezikoslovja ter orisala pomen nekaterih duhovnikov, ki so se znanstveno s tem u-

kvarjali. Naslednji referent, Štefan Barbarič, je obdelal deloma še sporno temo, namreč literarno nazorske dileme slovenskih katoličanov v 19. stoletju, posebno z ozirom na poglede Antona Mahniča in njegovega kroga. S svojega zornega kota je to temo nadaljeval profesor teološke fakultete Janez Juhant, ko je obravnaval vpliv neosholastike na Slovenskem, predvsem na Mahniča in Ušeničnika. Poudaril je misel, da se je po njegovem neotomizmu na Slovenskem razvil v nekakšni platonistični varianti. Sledil je poseg filozofa Iva Urbančiča, ki je pomenil v nekem smislu premik v večjo aktualizacijo problematike. Bistvena teza njegovega referata je bila, da slovenske neosholastike ne moremo imeti za filozofijo v čistem pomenu, ampak za ideologijo, ker gre pravzaprav le za razlago že osvojene resnice. Stane Granda z Akademije znanosti in umetnosti ter Peter Vodopivec, docent na zgodovinskem oddelku Filozofske fakultete, sta pogovor povedla nazaj v okvir zgodovinske obravnave. Orisala sta vsak s svojega stališča odnos Cerkve, predvsem slovenske duhovščine do tehničnega napredka in gospodarske problematike na naših tleh.

Iz referatov in bogate diskusije, ki je referatom sledila, je mogoče potegniti naslednje zaključke:

1) Slovenska duhovščina je v 19. stoletju s svojim odločilnim doprinosom slovenski narod pripeljala na višjo stopnjo razvoja, pomagala oblikovati njegovo narodno zavest ter v težavnih političnih in gospodarskih okoliščinah stala ob strani slovenskemu malemu človeku, posebno kmetu. Na vseh področjih slovenskega kulturnega, političnega, socialnega in gospodarskega življenja je prispevek duhovnikov nezamisljiv, pogosto kar pionirski. Pomembna vloga duhovščine v slovenski zgodovini 19. stoletja in njena zvestoba slovenstvu ostajata kljub morebitnim tudi ne povsem pozitivnim posledicam za nadaljnji slovenski družbeno-politični razvoj temeljno dejstvo, ki ga mora zgodovina priznati in upoštevati. V tem smislu tudi ne more biti dvoma, da slovenski narod in njegova kultura izhajata takorekoč neposredno iz krščanskega humusa, oz. konkretnije iz kulturnega okvira, ki ga je izoblikoval katolicizem s svojimi vrednotami.

2) Prav gotovo je bilo po zadnji vojni prikazovanje teh dejstev v javnih obličjih, predvsem pa po šolah, pomanjkljivo, če že ne tendenciozno in izkrivljeno. Zato je prav, da dobita tudi lik slovenskega duhovnika in vloga Cerkve v

slovenski zgodovini ponovno tisto mesto, ki jima po pravici pripada. Pri tem pa ne gre za to, da bi iskali in proglašali take ali drugačne »zasluge«. Res je sicer, kakor je poudaril neki diskutant, da bi duhovščina pravzaprav svojega prispevka k oblikovanju slovenske kulture lahko tudi ne dala in se omejila na izvrševanje svojega verskega poslanstva. A ne glede na to, da je ta hipoteza zgolj teoretska, ni mogoče prezreti dejstva, da je bil duhovnik v določenih družbenih razmerah, predvsem zaradi poznega uveljavljanja zrelega slovenskega meščanstva na naših tleh, pravzaprav edini možni nosilec slovenske nacionalne zavesti. Še celo generacija mladoslovencev, ki velja za liberalno, si kakega globljega prodora med slovenske množice brez podpore duhovnikov niti misliti ni mogla. Dolga leta je bil študij teologije za večino nadarjenih slovenskih fantov edina možnost višješolskega izobraževanja. Pretirano apologetsko poudarjanje vloge duhovščine razkriva zato ne dovolj izostren čut za zgodovinske razmere, ki so bile v 19. stoletju bistveno drugačne od onih v prvi polovici 20. Iz podobnih razlogov je nesmiselno razpravljanje o tem, kakšen je bil odnos duhovnikov do ljudstva in obratno. Vsaj za 19. stoletje smemo trditi, da je bila duhovščina (večinoma s škofi vred) z ljudstvom takorekoč eno. Duhovniki so bili na vasi nesporni narodni voditelji, ki jih je ljudstvo v resnici imelo za svoje, zato je tudi razumljivo, da je bilo katoliško družbeno politično gibanje konec 19. in v začetku 20. stoletja množično gibanje in je značaj množičnosti ohranilo takorekoč do druge svetovne vojne.

3) Če je kolokvij o Cerkvi in slovenski kulturi na eni strani izpostavljen nevarnosti pretirano apologetskega pristopa do vrednotenja duhovnikov vlog v preteklosti, je pa po drugi strani načel tudi vprašanje upravičenosti, oz. dopustnosti kritike in aktualizacije obravnavanega problema. Gre predvsem za kulturni in estetski nazor Antona Mahniča ter za posledice t.i. katoliške ideologije za nadaljnji slovenski politični razvoj. Slika, ki smo si jo že kot dijaki ustvarili ob proučevanju zgodovine slovenskega slovstva, je dokaj jasna: od Prešerna do Cankarja so bili vsi (ali skoraj vsi) slovenski besedni ustvarjalci, ki so nekaj pomenili, v večjem ali manjšem konfliktu z duhovniki (čeprav ne nujno s Cerkvijo in še manj z vero). Nobenega dvoma sicer ni, da je bilo med slovensko duhovščino v tem obdobju res precej nerazumevanja za sodobne kulturne in umetniške tokove. Vendar pa je po vojni (pa tudi pred njo v libe-

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

ANKETA ČUKa

Kako bi danes ravnal Edvard Kardelj?

Tako se je nedavno v nekem svojem članku v DELU vprašal znani slovenski politik Franc Šetinc. Namreč, kako bi se znašel v današnji obupni jugoslovanski situaciji človek, ki so mu kot gobe po dežju rasle teorije o »socialističnem razvoju«.

ČUKu se je to vprašanje zdelo vredno ankete. In tako se je malo sprehodil tostran in onstran meje in zastavil to vprašanje temu in onemu članu slovenskega občestva.

Naj navedemo nekaj značilnejših odgovorov.

Vprašanje: Kaj mislite, da bi v današnji jugoslovanski situaciji, ki jo zaznamujeta globoka politična in gospodarska kriza, ukrenil Edvard Kardelj?

Odgovori:

- 1) Svoji ženi bi rekel: Pepca, vzemi vse skupaj v svoje roke ti! (Bivši partizan).
- 2) Napisal bi RAZKROJ SLOVENSKEGA NARODNEGA VPRAŠANJA. (Slovenski literat).
- 3) V Medžugorje bi poromal. (Bivši domobranec).
- 4) Prepričljivo bi dokazal, da gre za krizo rasti in za kvaliteten skok v samoupravljanju. (Urednik Primorskega dnevnika).
- 5) Ustrelil bi se. (Ekonomist).
- 6) V novoustanovljenem tipu klasične šole bi se vpisal v prvi razred latinščine. (Upokojenec).

ralnem tisku) prevladala težnja k določenemu precenjevanju in pretiravanju tega pojava (recimo Mahničevega domnevnega nasilja nad Gregorčičem, senzacionalni Jegličev požig celotne naklade Cankarjeve »Erotike«, ki pa jo je ljubljanski škof pokupil po knjigarnah itd.). Predvsem pa podobne ogorčene obsojbe katoliške »strahovlade« v slovenski kulturi premalo upoštevajo družbene razmere, v katerih se je vsa debata odvijala. Povprečni slovenski človek bi se tako leta 1830 ob poslušanju Prešernove Nove pisarije gotovo opredelil za učitelja in ne za učenca in tako najbrž tudi kasneje v podobnih sporih in razhajanjih. Vidimo torej, da ne gre v prvi vrsti za obsojanje ali opravičevanje, ampak preprosto za ugotavljanje določenih razmer, v katerih bi bilo prav-

zaprav čudno, da bi se stvari razvijale drugače, kot so se. Presojanje preteklosti skozi očala sedanjosti pa pogosto otežkoča razumevanje zgodovinskega razvoja ter utegne voditi v hude nesporazume. Tako je recimo vzporednica med Mahnič-Ušeničnikovim enačenjem resnice s katoliško resnico na eni strani in ždanovsko kulturno politiko v real-socializmu na drugi, ki je prišla na dan v razpravi, ne samo prisiljena, ampak tudi neresnična. Mahničevi in Ušeničnikovi pogledi na umetnost in kulturo morda res zaslužijo oznako integralizma, zaradi nasprotovanja le-tem pa menda nihče ni bil deportiran. To pa ni ravno postransko vprašanje.

4) Nedvomno je bil kolokvij, ki ga je organizirala Slovenska matica, pomemben prispevek k preučevanju in

7) V Ameriki bi ukazal nakupiti nekaj vagonov najmodernejših prisluškovalnih naprav. (Udbovec).

8) Še bolj prepričano bi verjel v možnost ustvarjalnega sožitja med krščanstvom in samoupravnim socializmom. (Slovenski škof).

9) Priredil bi mednarodni simpozij na temo: VSAK JE SVOJEGA SOCIALIZMA KOVAČ. (Sociolog).

10) Pustil bi vse skupaj, vzel košarico in šel gobe nabirat. (Kmet).

11) Spet bi zaživel svoj izvorni poklic: pridružil bi se stankam učiteljev! (Šolnik).

12) Na Čebinah bi naročil spravno mašo. (Cerkovnik).

13) V Centralni komite ZKS bi poklical mater Terezijo iz Kalkute za tolažbo in pomoč. (Frančiškan).

14) Apeliral bi na tankovske enote v JA. (Miličnik).

15) Obril bi si še tisti ficek brkov, ki jih je imel. (Frizer).

16) V Centralni komite bi kooptiral slovenske škofo. (Bivši kominformist).

17) Za slovensko narodno himno bi predlagal ENKRAT JE LUŠTNO BLO. (Muzik).

IZ PISEM BRALCEV

Tako koeksistenčnega pisma, kot je naslednje, ČUK še ni dobil. Kar poslušajte!

»Jej, kako bi bil vesel, če bi bilo res, kar se sušlja po slovenskem Trstu, da je namreč ena od naših bank sponsorizirala TRIESTINO! Kaj ni znano, da je italijanskega športa v Trstu ena sama prisrčna odprtost do Slovencev? Celo to sem slišal, da hoče TRIESTINA uvesti v svojih prostorih slovenske napise! Ej, če ni to *fratellanza*! Zato bi jaz takšno sponsorizacijo iz srca pozdravil! Šport najlažje gradi bratstvo med narodi, ne? In zakaj ne bi Slovenci, ki smo bogatejši, pomagali revnejšim, Italijanom? Tako, da levica ne bi znala, kaj daje desnica? In desnica, kaj daje levica! To se pravi, da bi dajali obe, ne da bi vedeli ena za drugo, TRIESTINA pa bi zlezla iz spodnjih serij navzgor, po dolgih letih spet nazaj v A, s slovensko pomočjo? Ne bi bila to samarijanska pomoč revežu, ki je onemogel na poti, čeprav od nogometnih brc? Zato: živete sponsorizacije!«

Binček Fringuelli (Ščinkovec)

razčiščevanju enega izmed osrednjih poglavij slovenske narodnopolitične zgodovine 19. stoletja in dokaz oživljenega zanimanja slovenskih zgodovinarjev za teme, ki so bile do nedavnega zanemarjene. Seveda pa sam kolokvij ni mogel vse tematike izčrpati. Akademik dr. Cevc je recimo opozoril na potrebo dodatnega referata o slovenski Cerkvi in likovni umetnosti. Pa tudi osvetlitev posameznih krajevnih posebnosti (zahodne slovenske pokrajine so na kolokviju ostale nekako v senci) bi v perspektivi še celovitejšega pristopa predstavljala koristno in neobhodno dopolnilo nekaterim že razvitim vprašanjem.

Slovenska matica ima v načrtu, da bo zbornik predavanj in pomembnejših koreferatov izdala v knjižni obliki.

Tomaž Simčič

LISTNICA UPRAVE

PODPORNE NAROČNINE:

Više vsote za naročnino za našo revijo so nakazali:

Jože Jamnik, Ljubljana, 30.000 Lir
Tone Zrnc, Kanada, 45 dolarjev
Stojan Kertel, ZDA, 50 dolarjev
Ivica Švab, Milje, 30.000 Lir
Bogomila Švab, Trst, 30.000 Lir
Franc Husu, Bari, 50.000 Lir
Dario Zlobec, Trst, 50.000 Lir
Frančiška Hladnik, Gorica, 30.000 Lir
Marilka Čotar Koršič, Gorica, 30.000 Lir
Mirjam Obljubek Prašnik, Gorica, 30.000 Lir
Cveto Ukmar, Trst, 50.000 Lir
Mario Zahar, Zabrežec, 32.000 Lir
Igor Franko, Gorica, 30.000 Lir
Zofija Martini, Prebeneg, 30.000 Lir.

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD MLADIKE:

Po 3.000 Lir so prispevali: Ivanka Mihelič, Ana Flego Sluga, Ciril Terpin, Jože Markuža, Marko Udovič.

Alojz Povhé iz Švice je daroval 11.000 Lir, Angela Živic Krebelj iz Mavhinj 22.000 Lir, Drago Štoka z Opčin 28.000 Lir.

Martin Jevnikar ob podelitvi nagrade iz Sklada Dušana Černeta daruje 500.000 Lir za Mladiko.

DAROVA V SPOMIN:

Nada Roberts iz ZDA je darovala v spomin na brata Dušana 41 dolarjev za tiskovni sklad Mladike;

družina Bertolini iz Mosse je darovala 10.000 Lir v spomin na Jožeka.

VSEM SE PRISRČNO ZAHVALJUJEMO!

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

»Zakaj pa imaš okrog prsta navit sukanec?«

»Žena mi ga je navila, da ne bi pozabil oddati pisma.«

»Pa si ga oddal?«

»Ne, ker mi ga je žena pozabila dati.«

—O—

Učitelj sprašuje učenca:

»Na mizo prilete štiri muhe. Eno ubiješ. Koliko jih ostane na mizi?«

»Ena ubita.«

—O—

Dva krompirja hodita po cesti. Enega povozi avto. Pa mu pravi drugi: »Daj, pojdiva naprej, piré!«

—O—

Ves iz sebe od jeze je neki gospod stopil v pisarno za namestitve in zahteval ravnateljico. »Prosim, da pridete k meni na kosilo.«

»Toda gospod,« je hotela govoriti ravnateljica, a klient jo je prekinil:

»Tako boste sami videli, kakšno kuharico ste mi zadnjič poslali.«

—O—

Neki raziskovalec pripoveduje:

»Nekoč sem se na lovu na leve znašel v groznem položaju. Izgubil sem puško in žival je stala meni nasproti. Ves obupan sem ga gledal naravnost v oči.«

»In potem?«

»Lev se me ni niti dotaknil.«

»Čudno,« so rekli vsi.

»Res, mislim, da je bilo odvisno od tega, ker sem bil čisto na vrhu drevesa.«

»Servus, Štefan, posodi mi tristo lir za tramvaj, da grem domov.«

»Žal mi je, a nimam drobiža, samo tri tisočake imam.«

»Nič ne de, se bom pa peljal s taksijem.«

—O—

V uradu.

»Vi pa res pretiravate,« vpije direktor na svojo tajnico, »kupil sem vam krznene plašč, ogrlico, avto... in zdaj zahtevate da vam kupim še pisalni stroj!«

IZLOŽBA OSLARIJ

Iz opoldanskih poročil tržaškega radia dne 6. aprila, glede »zelene akcije« — urejevanje parkov in nasadov — v tržaškem mestu:

»... Ta pobuda je imela velik zadah«

Pomlad je, dišite, cvetke...

»Kako, zaročena si s pekom, pa ho-diš na sprehod z mesarjem?«

»Eh, žal ne živiš samo od kruha.«

—O—

Mož stopi v hišo in zaloti svojo ženo v objemu moškega:

»Kaj,« vpije, »ti v objemu drugega moškega?«

»Ne, zagotavljam ti, da je vedno isti.«

—O—

Med prijatelji.

»Kako pa je s tvojim novim direktorjem?«

»V redu. Imel je tri ure dolg govor, da nam je razložil svoj značaj.«

»In kaj vam je rekel?«

»Da je človek redkih besed.«

—O—

»Pazi na mineštro, dragec,« pravi žena možu. »Ven moram samo za pet minut. Zapomni si, da moraš pomešati vsake pol ure in po dveh urah ugasni kuhalnik!«

IZ UREDNIŠTVA

Zaradi obilice gradiva smo morali nekaj že postavljenih člankov odložiti na prihodnjo številko. Bralcem in sodelavcem se opravičujemo.

*Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost*

Koršič

Anton Koršič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 040/54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 040/571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!